

## กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำและให้กำลังใจในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน และ รองศาสตราจารย์ ดร.รุจ ศิริสัตย์ถักษณ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำต่างๆ สำหรับการทำให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร ที่กรุณาให้ ข้อความเห็นและร่วมเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณฐากร ศิริพจนกุล และเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี และผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่ให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์และสาระสำคัญของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ที่ให้ทุนอุดหนุนในการทำวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณแม่ เพื่อนๆ และพี่ๆ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยถือว่ามีค่าเป็นอย่างยิ่ง ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ผู้ที่สนใจการศึกษาทั้งหมด

กรณิศ เชื้อศิริถาวร

พฤษภาคม 2545

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย  
จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัย นางสาวกรณิศ เชื้อศิริถาวร ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ  
ปีการศึกษา 2544

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี จำนวน 240 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป SPSS for Windows โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และ chi-square เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ส่วนระดับความสัมพันธ์ ใช้ contingency coefficient

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีอายุเฉลี่ย 42.68 ปี ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว จบชั้นประถมปีที่ 4 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรในระดับมาก ในกิจกรรมพิเศษ กิจกรรมอื่นๆ การประชุม และงานรวม ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล คือ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส (2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม รายได้ในภาคเกษตรกรรม และรายได้นอกภาคเกษตรกรรม (3) ปัจจัยทางด้านสังคม คือ สถานภาพภายในกลุ่ม ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำกรกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่มและการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

สำหรับปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องไม่มีเงินทุนเพียงพอในการดำเนินงาน ไม่มีเวลา สมาชิกไม่มีการรวมตัว มีการขัดแย้งกันเองภายในกลุ่ม วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มมีราคาแพง ขาดอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ และกลุ่มไม่มีกิจกรรม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ไว้ว่าต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมมากขึ้น ต้องการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านเงินทุน ต้องการให้กลุ่มจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม ต้องการให้กลุ่มมีกิจกรรม ต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียน/พบปะเกษตรกรมากกว่านี้ ต้องการให้กลุ่มจัดหากองทุน เพื่อดำเนินกิจกรรมเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกและควรรหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

คำสำคัญ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

**Thesis title:** FACTORS AFFECTING THE PARTICIPATION IN GROUP ACTIVITIES OF THE FARM WOMEN GROUP MEMBERS IN KUDJAB DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

**Researcher:** Miss Kroranit Chausiritaworn; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis advisors:** (1) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor; (2) Dr. Benjamas Yooprasert, Associate Professor; **Academic year:** 2001

**ABSTRACT**

The objectives of this research were to study (1) the basic background of the farm women group members, (2) level of participation in group activities by farm women group members, and (3) factors affecting participation in group activities of the farm women group members.

A total of 240 farm women group members in Kudjab District, Udonthani Province were randomly selected as respondents. Structured interviews were conducted using a questionnaire. Data were analyzed using SPSS for Windows . Frequency, percentage, arithmetic mean and chi-square analyses were used.

The result showed that most respondents were married, had 4-years of schooling and their average age was 42.68. Most of them participated at a high level in categories called "special activity", "other activities", group meetings, and major group activities. Factors affecting their participation were 1) biographical factors, namely age, education, and marital status, 2) economic factors, namely number of family laborers, returns of group activities, farm and non- farm income, 3) societal factors, namely status inside the group, distance between their home and the meeting place, participation in other groups, satisfaction in group activities, and extension worker support. The problems mentioned were as follows: a lack of financial support, no time, lack of group cohesiveness, conflict among the members, expense of raw materials, lack of equipment, lack of cooperation among members, and lack of group activities.

Hence, their recommendations were as follows: 1) offer more training programs for them, 2) provide government or other support in finances and marketing of their products, 3) create more activities in the group, especially activities that enable them to earn more income, and 4) increase extension worker attention to facilitation and support of them.

**Keywords:** Factors affecting the participation, Farm women group, Udon Thani Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๖
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๗
สารบัญภาพ.....	๗
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม.....	7
ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ.....	19
ความหมายและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม.....	22
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	27
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	50
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	50
ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	52
ตอนที่ 3 ปัจจัยทางด้านสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	59
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	74
ตอนที่ 5 การพิสูจน์สมมติฐาน.....	75
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	80
สรุปผลการวิจัย.....	82
อภิปรายผล.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	86
บรรณานุกรม.....	88
ภาคผนวก.....	95
ก แบบสอบถามสัมภาษณ์.....	96
ข คู่มือการลงรหัสข้อมูลแบบสัมภาษณ์.....	107
ประวัติผู้วิจัย.....	116

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงกลุ่มตัวอย่าง.....	46
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล.....	50
ตารางที่ 4.2 พื้นที่ทำการเกษตร.....	52
ตารางที่ 4.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงาน.....	53
ตารางที่ 4.4 ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม.....	55
ตารางที่ 4.5 อาชีพหลัก.....	56
ตารางที่ 4.6 อาชีพรอง.....	57
ตารางที่ 4.7 รายได้จากการประกอบอาชีพ.....	58
ตารางที่ 4.8 สถานภาพภายในกลุ่ม.....	59
ตารางที่ 4.9 สาเหตุในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม.....	60
ตารางที่ 4.10 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม.....	61
ตารางที่ 4.11 การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ.....	61
ตารางที่ 4.12 ระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม.....	63
ตารางที่ 4.13 การมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	63
ตารางที่ 4.14 ระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม · ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	64
ตารางที่ 4.15 ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม.....	65
ตารางที่ 4.16 ความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม.....	66
ตารางที่ 4.17 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	67
ตารางที่ 4.18 การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	70
ตารางที่ 4.19 ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	71
ตารางที่ 4.20 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	73
ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัย ทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ ประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์และกิจกรรมอื่นๆ.....	75
ตารางที่ 4.22 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	78

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	11
ภาพที่ 2.3 ความพึงพอใจที่นำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ.....	20
ภาพที่ 2.4 ขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	32

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีทรัพยากรและพลเมืองที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นพื้นฐานหลัก สตรีหรือแม่บ้านเกษตรกรในเขตชนบทปัจจุบันได้เพิ่มบทบาทมากขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร รายงานผลการศึกษาค้นคว้าไม่น้อย ซึ่งให้เห็นว่าสตรีเกษตรกรมีบทบาทและเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้งานส่งเสริมการเกษตรสามารถบรรลุผลสำเร็จได้เร็วขึ้น ปัจจุบันสังคมยอมรับความสามารถของสตรีมากขึ้น ดังที่พบในหน้าวารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อยู่เสมอๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้านสตรี กำนันสตรี ประธานกลุ่ม ฯลฯ เป็นการแสดงถึงสิทธิและความสามารถซึ่งพึงให้เกิดกัน ในสังคมปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความสนใจและยอมรับถึงความสำคัญของแม่บ้านเกษตรกร จึงได้สนับสนุนให้แม่บ้านเกษตรกรที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป รวมกันเป็นกลุ่มในระดับหมู่บ้าน ตำบล เพื่อเป็นแกนที่จะกระจายความรู้ไปสู่แม่บ้านทั่วประเทศ (กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร 2532: 4)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ได้เน้นการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยการพัฒนาแม่บ้านเกษตรกรให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการเกษตร เศรษฐกิจเกษตร อนามัยภายในครอบครัว และสนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบกลุ่ม ทำงานเป็นหมู่คณะ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น นับเป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาสถาบันเกษตรกรที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการปฏิบัติงานพัฒนาด้วยวิธีการจัดตั้งกลุ่มนั้น ถ้าหากกลุ่มมีความเข้มแข็งก็สามารถเกิดพลังในการต่อรอง เพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ความสำเร็จของแผนและโครงการพัฒนาของชุมชนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมของกลุ่มที่มีความต่อเนื่องตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันสมาชิกกลุ่มจะมีความสามารถในการพัฒนาตนเองมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายนอก (external factor) เช่น การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก บทบาทและวิธีการทำงานของนักพัฒนา ปัจจัยภายใน (internal factor) อันได้แก่ ผู้นำ สมาชิก กระบวนการกลุ่มและการบริหารงานกลุ่ม นอกจากนี้สมาชิกต้อง

มีความสามารถในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของ โครงการและกิจกรรมการพัฒนานั้น ๆ

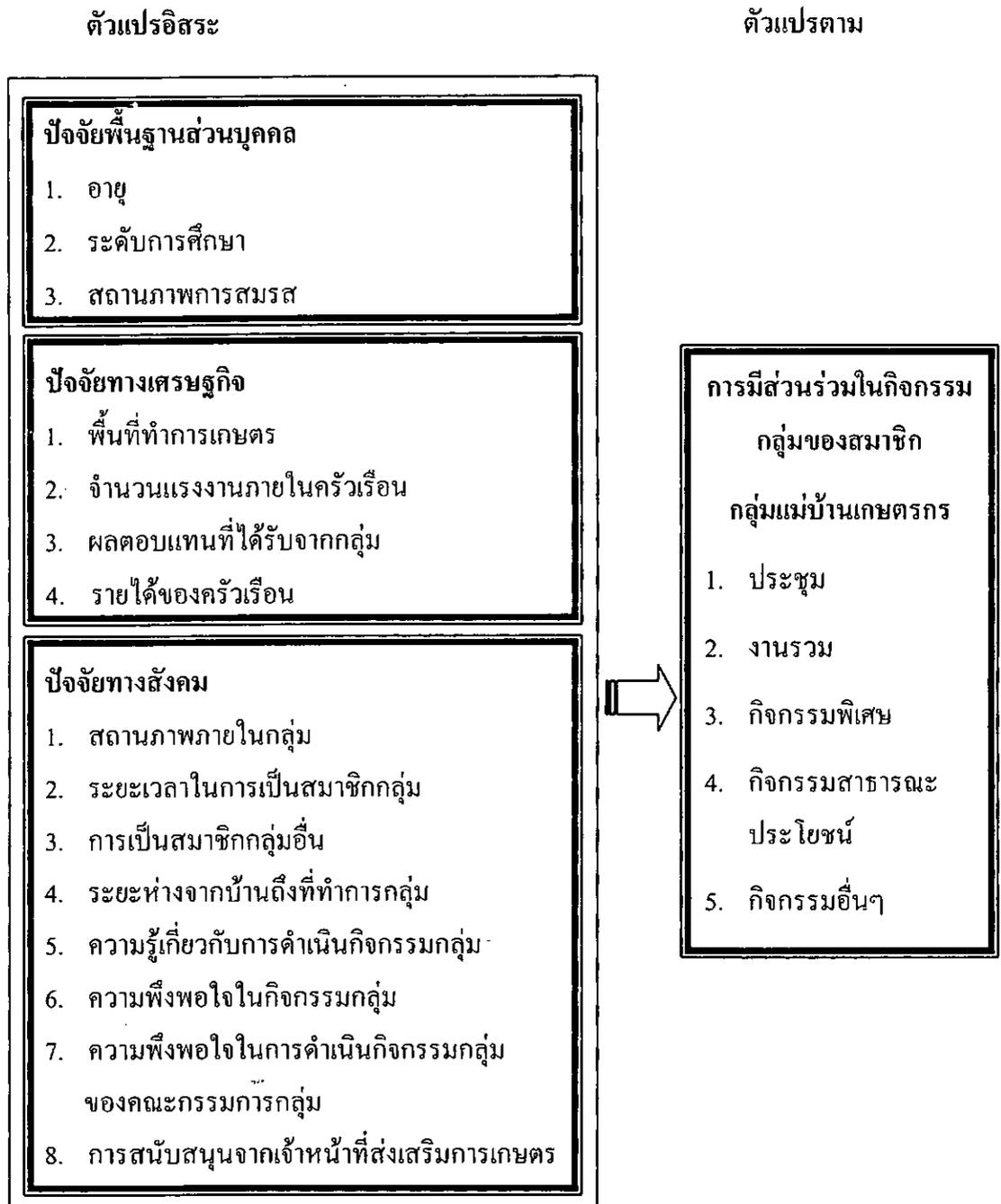
อำเภอภูคจ๊ับเป็นอำเภอที่มีการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การดำเนินกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอภูคจ๊ับประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยสามารถจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ถึงจำนวน 20 กลุ่ม และมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 600 คน อย่างไรก็ตามแม้จะมีระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่มมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังไม่มีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างมีระบบ ดังนั้นจึงเห็นควรได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอภูคจ๊ับ จังหวัดอุดรธานี เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีต่อไป

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูคจ๊ับ จังหวัดอุดรธานี
- 2.2 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูคจ๊ับ จังหวัดอุดรธานี
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูคจ๊ับ จังหวัดอุดรธานี
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มอำเภอภูคจ๊ับ จังหวัดอุดรธานี

### 3. กรอบความคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

#### 4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.3 ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

#### 5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2543 จำนวน 20 กลุ่ม โดยมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 600 คน

#### 6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

6.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง กลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของแม่บ้านเกษตรกรหรือบุตรหลานหญิงของเกษตรกรที่พ้นคุณสมบัติการเป็นยุวเกษตรกร ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตรในอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานีในปี พ.ศ. 2543

6.2 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง แม่บ้านเกษตรกรหรือบุตรหลานหญิงของเกษตรกรที่พ้นคุณสมบัติการเป็นยุวเกษตรกร ซึ่งสมัครและได้รับคัดเลือกให้เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี

6.3 คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง สมาชิกกลุ่มที่ได้รับคัดเลือกจากสมาชิกด้วยกันให้ดำรงตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และประชาสัมพันธ์ ในปี พ.ศ. 2543

6.4 การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลกับบุคคลหรือกลุ่มคน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมดังกล่าวตรงกับความต้องการ ความสนใจและให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่บุคคลนั้น

6.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร 5 ประเภท ได้แก่ การประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

6.5.1 การประชุม หมายถึง การร่วมกิจกรรม โดยการพบปะ/เสนอความคิดเห็น หรือมีมติใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดยต้องมีสมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง อย่างน้อย 10 คน กิจกรรมทุกประเภทต้องได้รับการอนุมัติจากมติของที่ประชุมใหญ่โดยมีเสียงสนับสนุนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของสมาชิกทั้งหมด ทั้งนี้ต้องมีแผนงานโครงการ ชัดเจนจึงจะ ดำเนินการได้

6.5.2 งานรวม หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกต้องร่วมกันดำเนินการ เช่น การ ปลุกพืช การเลี้ยงสัตว์ การแปรรูปอาหาร การถนอมอาหาร การตัดเย็บเสื้อผ้า ศิลปะประดิษฐ์ หรืออื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมกันปฏิบัติงานและยอมรับวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ที่เกี่ยวกับการเกษตรและการพัฒนาครอบครัว

6.5.3 กิจกรรมพิเศษ หมายถึง กิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะกิจโดยสมาชิกจะต้อง ให้ความร่วมมือสนับสนุน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

6.5.4 กิจกรรมสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะกิจโดยสมาชิก จะต้องให้ความร่วมมือสนับสนุน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

6.5.5 กิจกรรมอื่นๆ หมายถึง กิจกรรมที่มีลักษณะนอกเหนือจากกิจกรรมการ ประชุม กิจกรรมงานรวม กิจกรรมพิเศษ และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น การออมทรัพย์

6.6 ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงสุดที่สมาชิกกลุ่มได้ศึกษามาตามหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการ หรือสถาบันอื่นซึ่งทางราชการรับรอง

6.7 รายได้จากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม หมายถึง รายได้ของครัวเรือน จากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมทั้งหมดซึ่งเป็นตัวเงิน โดยยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ นับตั้งแต่ ม.ค. 2543 – ธ.ค. 2543

6.8 รายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม หมายถึง รายได้ของครัวเรือน จากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมทั้งหมดซึ่งเป็นตัวเงิน โดยยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ นับตั้งแต่ ม.ค. 2543 – ธ.ค. 2543

6.9 รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งหมดซึ่งเป็นตัวเงิน โดยยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ นับตั้งแต่ ม.ค. 2543 – ธ.ค. 2543

6.10 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง จำนวนปีนับตั้งแต่ได้ รับการคัดเลือกเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จนถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2543

6.11 สถานภาพในกลุ่ม หมายถึง ฐานะตำแหน่งในกลุ่ม อันได้แก่ การเป็น คณะกรรมการหรือสมาชิก

6.12 ระยะจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม หมายถึง ระยะทางวัดเป็นกิโลเมตรในการเดินทาง จากบ้านของสมาชิกเพื่อไปร่วมกิจกรรมยังที่ทำการของกลุ่ม

6.13 ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม หมายถึง รายได้ที่กลุ่มแบ่งให้สมาชิกจากการ เข้าร่วมทำงานรวมของกลุ่ม หรือเงินปันผลจากค่าหุ้นในกรณีที่มีกลุ่มมีรายรับจากงานรวม และอื่น ๆ ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่ ม.ค. 2543 – ธ.ค. 2543

## 7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน อำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7.2 ข้อมูลจากการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และฝ่ายเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อไป

7.3 เป็นข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

## บทที่ 2

### วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย เพื่อนำมาใช้สำหรับการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ตัวแปรของการศึกษารวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือ รวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และการอภิปรายผลการศึกษาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
2. ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
3. ความหมายและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม
4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวความคิด

#### 1. ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

##### 1.1 ความหมายการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ต่างแง่มุมแตกต่างกันไป แล้วแต่วัตถุประสงค์ เป้าหมายและลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง บางครั้งก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีความหมายเองว่าจะมีการปรับใช้การมีส่วนร่วมไปสู่สาขาวิชาใด การอธิบายความหมายการมีส่วนร่วมที่จะกล่าวต่อไปเน้นทางด้าน การส่งเสริมการเกษตร โดยจะอธิบายประเด็นการมีส่วนร่วมของแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากงานส่งเสริมการเกษตร ดังต่อไปนี้

อาภรณ์ จันทร์สว่าง (2522: 19) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นผลจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดการเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดทำโดยกลุ่มหรือนามของกลุ่ม หรือกระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้น

องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ในขณะที่ ยูว์คินน์ วูคิเมธิ (2526: 5) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม ในกิจกรรม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นที่จะต้องยอมรับ ปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ ร่วมกับผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความ บริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

สำหรับ สหประชาชาติ 1981 อ้างใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 12) ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วม (participation) ว่าหมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของ ชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อ กระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนา อย่างเท่าเทียมกันอยู่ต่อไปได้

นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 183-185) ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ของกลุ่มนั้น รวมทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นอกจากความหมาย ข้างต้นนี้แล้ว นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ยังได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อีกนัยหนึ่งในรูปของ สมการว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ  
 participation = cooperation + coordination + responsibility

โดยให้ความหมายของความร่วมมือร่วมใจว่า หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่ จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ห้วงเวลา ลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการ กระทำกิจกรรมหรือการงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำงานและในการทำให้ เชื่อถือไว้วางใจ

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในส่วนของความคิด การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมคิดแก้ปัญหา การดำเนินการและกิจกรรม ชุมชน ร่วมวางแผน จนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติ แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะต้องขึ้นอยู่กับ

ความเต็มใจที่จะเข้าร่วม และต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม โดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอก และเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการของสมาชิกในชุมชนรวมทั้งมีอำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้าร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

## 1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

### 1.2.1 การจำแนกประเภทการมีส่วนร่วม

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 28-29) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมอาจพิจารณาได้ในมิติที่ต่างกัน กล่าวคือ

1) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาถึงระดับการอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการจำแนกที่อยู่บนพื้นฐานของความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจำแนกเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจไม่มีการบังคับ และการเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถูกบังคับให้เข้าร่วม

2) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมตามวิธีการที่เข้าไปเกี่ยวข้อง จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) เช่น การเข้าร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสละแรงกาย ร่วมสละเวลา ร่วมสละทรัพยากรวัสดุ สนับสนุนแรงงาน ออกเสียงลงคะแนน ปรัชญา เวสารัชช (2530: 11-12) และการมีส่วนร่วมโดยอ้อม (indirect participation) โดย คุสิต เวชกิช (2535: 13) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมโดยอ้อมไว้ 2 ประเภท คือการมีส่วนร่วมโดยผ่านกลุ่ม และการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน

3) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการวางแผนการพัฒนา การจำแนกการมีส่วนร่วมลักษณะนี้จะสัมพันธ์กับขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6-7) และ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527: 214) กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนปฏิบัติงาน การวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวางแผนปฏิบัติงาน การยอมรับแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล

นอกจากนี้ สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2532: 102-115) ยังได้จำแนกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของกระบวนการวางแผน ได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

4) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมลักษณะชั้นขององค์การ การจำแนกในลักษณะนี้ เป็นการจำแนกตามระดับขององค์การ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- การมีส่วนร่วมในระดับล่างขององค์การ
- การมีส่วนร่วมในระดับกลางขององค์การ
- การมีส่วนร่วมในระดับสูงขององค์การ

5) การจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามความเข้มข้นและความถี่ของกิจกรรม จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) การมีส่วนร่วมที่มีความถี่ของกิจกรรมสม่ำเสมอ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น เมื่อมีการทำกิจกรรมบ่อยครั้งหรือเป็นประจำ เช่น มีการประชุมกลุ่มทุกสัปดาห์ มีการประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ

(2) การมีส่วนร่วมที่มีกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งนัก เช่น มีการจัดประชุมนานๆครั้ง หรือการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ที่นาน ๆ ครั้งจึงจะเกิดขึ้น

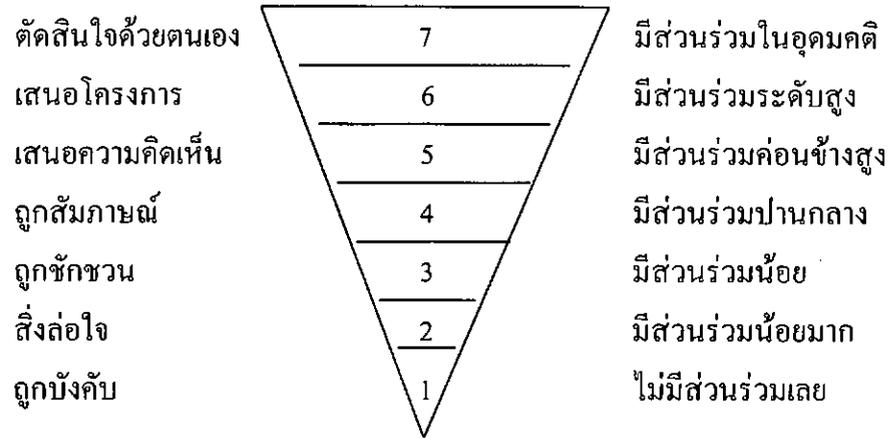
นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าการมีผู้นำที่ดีและกระตือรือร้น หรือสมาชิกที่มีความกระตือรือร้น สามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอได้

6) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมตามระดับการเข้ามามีส่วนร่วม จำแนกออกเป็น 7 ประเภท เริ่มจากการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยจากน้อยไปจนถึงมากที่สุดนี้

- (1) การมีส่วนร่วมโดยการชักนำ
- (2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร
- (3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้การปรึกษาหารือ
- (4) การมีส่วนร่วมโดยได้รับสิ่งจูงใจ
- (5) การมีส่วนร่วมเพื่อปฏิบัติภาระหน้าที่
- (6) การมีส่วนร่วมแบบปฏิสัมพันธ์กัน
- (7) การมีส่วนร่วมโดยพลังของประชาชนเอง

หากต้องการให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว การมีส่วนร่วมต้องเป็นประเภทที่ 5 ขึ้นไปถึงประเภทที่ 7 กล่าวคือ ประชาชนต้องมีโอกาสเข้าร่วมในการคิดและทำด้วยพลังของกลุ่ม เพื่อให้สามารถจัดการทรัพยากรต่าง ๆ และการดำเนินงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ (Pretty and other, 1955: 62 อ้างใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2544: 297)

นอกจากนี้ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ อ้างใน คุณิต เวชกิจ 2535: 213-214 แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 7 ระดับ คือ



ภาพที่ 2.1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา: ดุสิต เวชกิจ “หน่วยที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้ชุมชน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน หน้า 213-214 นนทบุรี สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2535

### 1.2.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็น หรือกลุ่มของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ และที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ซึ่งได้แบ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมไว้ 6 ประเด็น ดังนี้ (Dusseldrop 1981: 34 อ้างใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2544: 297)

- 1) การรวมกลุ่มและเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม
- 2) การเข้าร่วมให้ความคิดเห็นต่อกลุ่ม
- 3) การเข้าไปร่วมในกระบวนการต่างๆ ขององค์การ เช่น อำนวยการประชุม นำคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เข้าร่วม นำการสนทนา ช่วยรณรงค์
- 4) ทำในสิ่งที่สามารถทำได้ เช่น ให้เงินทุน สนับสนุนแรงงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ช่วยออกความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ
- 5) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยออกความเห็นหรือออกเสียงในเรื่องต่าง ๆ เช่น ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม กำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อไปถึงเป้าหมาย จัดสรรทรัพยากรที่ขาดแคลน เลือกสรรบุคคลที่เป็นตัวแทนกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่ม และประเมินประสิทธิภาพ การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ

- 6) มีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานกลุ่ม

### 1.2.3 เหตุผลการณ์มีส่วนร่วม

1) การชี้แจงเหตุผลของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ (Boyle, 1987: 94-96 อ้างใน สุรพล จันทราปีตย์ 2544: 193)

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้ผู้จัดวางโครงการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหา ความจำเป็น ศักยภาพ และโอกาสของประชาชนได้ดีกว่า ทั้งยังหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดและความเห็นที่ไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นด้วย

(2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ทำให้การตัดสินใจตอบสนองต่อความจำเป็นและโอกาสได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น

(3) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีทางในการระดมความคิดทรัพยากร

(4) การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่ขึ้นันถึงการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความสามารถพึ่งตนเองของบุคคลและชุมชน จึงเป็นการสร้างเสริมพลังอำนาจของประชาชนอย่างถูกกฎหมาย

(5) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเร่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงและลดการต่อต้านโครงการ

(6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดวางโครงการเป็นประสบการณ์การเรียนรู้อย่างหนึ่ง กลุ่มเป้าหมายควรได้รับรู้เรื่องราว และมีการเตรียมตัวที่ดีเพื่อสามารถใช้ภาวะผู้นำและกระบวนการกลุ่ม ในการนำการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลกระทบต่อพวกเขาได้

2) การอธิบายเหตุผลการณ์มีส่วนร่วมของเกษตรกร ได้แก่ ( Van der Ban and Hawkins, 1996: 219 อ้างใน สุรพล จันทราปีตย์ 2544: 193)

(1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรช่วยให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญในการวางโครงการส่งเสริมให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งครอบคลุมถึงเป้าหมาย สถานการณ์ ความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีและงานส่งเสริม รวมทั้งโครงสร้างทางสังคมของเกษตรกรในชุมชนนั้น

(2) เกษตรกรจะมีแรงจูงใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริม ถ้าพวกเขามีส่วนร่วมรับผิดชอบโครงการนั้นด้วย

(3) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมายที่พวกเขาคาดหวังให้บรรลุผล

(4) ปัญหาต่างๆ ในการพัฒนาการเกษตร อาทิ การควบคุมการชะล้าง

พังทลายของดิน ความสัมฤทธิ์ผลของระบบการทำฟาร์มแบบยั่งยืน และการจัดองค์การเพื่อดำเนินการด้านด้านการเกษตร ไม่สามารถแก้ไขให้ลุ่ส่งไปได้ด้วยการตัดสินใจของแต่ละบุคคลอีกต่อไป แต่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมกันตัดสินใจอย่างดีที่สุด

#### 1.2.4 วิธีการสร้างการเข้ามามีส่วนร่วม

การสร้างการเข้ามามีส่วนร่วมมีส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วนที่มีผลกระทบต่อกัน คือ แนวทางและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ร่วมกัน บริบทและการสนับสนุนของสถาบันซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (Pretty, et.al. 1995: 62-64 อ้างใน สุรพล จันทราปัติย์ 2544:193)

1) *แนวทางและการเข้ามามีส่วนร่วม (participatory approaches and methods)* จะส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถขององค์กรท้องถิ่น ยอมรับในความหลากหลายและซับซ้อนของกลุ่มสังคมในท้องถิ่น กระตุ้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดริเริ่ม และร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนา ที่พวกเขาเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์และได้รับผลกระทบ

2) *สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ร่วมกัน (interactive leaning environment)* เป็นสภาพของการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเปิดใจกว้างรับรู้ การมีเจตคติที่พร้อมแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และร่วมกันทำแบบหุ้นส่วน มีความสนใจและความผูกพันซึ่งกันและกัน จึงนำไปสู่การร่วมมือสนับสนุนในการคิดและทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเห็นชอบร่วมกัน

3) *บริบทและการสนับสนุนของสถาบัน (institutional support and context)* ซึ่งหมายถึง สภาพของสถาบันหรือองค์กร ที่มีโครงสร้างและการบริหารจัดการแตกต่างกันไป หากสถาบันมีโครงสร้างที่กระจายอำนาจ และมีการบริหารจัดการที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ใช้แนวทางและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกส่วนและทุกระดับของสถาบัน รวมทั้งให้มีการเชื่อมประสานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างสถาบันแล้ว ก็จะมี ความคล่องตัวในการสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน มากกว่าสถาบันที่ยังใช้โครงสร้างและวิธีการบริหารที่ไม่กระจายอำนาจ และใช้วิธีสั่งการจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงลงสู่ระดับล่างอยู่

4) *การใช้แนวทางและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว จะไม่บังเกิดผลเลย* หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบัน และบุคคลไม่มีการเรียนรู้ที่เป็นไปดังข้อ 2

5) *แม้สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้จะสร้างสรรค์ และทุกคนต่างมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม* แต่ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบัน และไม่มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้แนวทางและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนใน

การปฏิบัติงานจริงในท้องถิ่นแล้ว การเรียนรู้นั้นก็อยู่ในสภาพเกือบใช้ไม่ได้ และเสื่อมสลายง่ายในเวลาอันสั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลหรือกลุ่ม หากมีความตั้งใจและพยายามใช้สิ่งที่เรียนรู้อยู่ ก็พอมีผลบ้าง แต่ถ้าบุคคลหรือกลุ่มย้ายออกไปจากพื้นที่แล้ว สภาพการเรียนรู้เห็นจะหมดไปจากพื้นที่ด้วย

6) การสนับสนุนจากสถาบันให้ใช้วิธีการเข้ามีส่วนร่วม จะเป็นเพียงคำพูดและความตั้งใจที่เลื่อนลอย ถ้าไม่มีการแสดงออกให้เห็นชัดในกระบวนการเรียนรู้และการใช้วิธีการเข้ามีส่วนร่วมในท้องถิ่น ตัวอย่างที่ทราบกันดีคือ แม่เจ้าหน้าที่ระดับสูงจะตระหนักในคุณค่าของการใช้วิธีการเข้ามีส่วนร่วม แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการยังคงเคยชินกับการทำงานแบบสั่งการ ก็จะไม่เกิดพฤติกรรม และอาจต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ทำให้การสนับสนุนจากสถาบันไม่บังเกิดผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใด

7) การสร้างการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน ต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน กล่าวคือ สถาบันต้องสนับสนุนทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ และมีการเชื่อมประสานกับองค์กรอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรท้องถิ่น สภาพการเรียนรู้ต้องเน้นการแก้ไขปัญหา มีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมมือกันในการปฏิบัติงานในท้องถิ่น ความรับผิดชอบอยู่ที่ตัวบุคคล ที่ต้องใช้ดุลยพินิจและการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มากกว่าจะอยู่ที่ระเบียบวิธีปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์ใดๆ พฤติกรรมและเจตคติของบุคคลต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ยินดีรับฟัง และเอื้ออำนวยต่อกระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจของประชาชน ไม่ใช่การแนะนำสั่งสอน ในการปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน กลุ่มและองค์กรท้องถิ่นจะได้รับการสั่งสอนสนับสนุนให้ทดสอบความคิดและวิธีการอย่างเป็นระบบ ด้วยความสามารถและศักยภาพของชุมชนที่เป็นไปได้

จะเห็นว่ากรอบแนวคิดนี้เป็นการเน้นความร่วมมือในส่วนของฝ่ายองค์กรหรือสถาบันและเจ้าหน้าที่เป็นหลัก ซึ่งจะอำนวยประโยชน์ต่อการสร้างการเข้าร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา แต่ถ้าประชาชนยังไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมแล้ว การมีส่วนร่วมก็คงไม่บังเกิดผลและหลายกรณีก็อาจเป็นเพียง “การให้ความร่วมมือ” ในบางขั้นตอนเท่านั้น

### 1.3 สเกลวัดการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ได้พยายามสร้างเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน โดยการพัฒนาและดัดแปลงจากผลงานของนักวิจัยก่อนๆ ด้วยการนำเอาองค์ประกอบต่างๆ ที่แตกต่างกันมาสร้างสเกลวัดการมีส่วนร่วม Kasperson และ Breitbart (1974: 3-4) อ้างใน พิฑูร สาตราภัย (2539: 15) ได้เสนอการวัดระดับของการมีส่วนร่วม ซึ่งพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

1.3.1 การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้

การวิเคราะห์หรือได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะเห็นได้ถึงค่านิยม การรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ กริยาที่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมก็คือ กริยาที่มีการแสดงต่อผลของการกระทำนั้น โดยตรงของแต่ละบุคคล

**1.3.2 ความถี่ของการกระทำ** ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนานหรือมีความผูกพัน และมีแรงจูงใจการกระทำ

**1.3.3 คุณภาพของการเข้าร่วม** ซึ่งดูจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นมีการกระทำประเมิณผล

#### 1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ตามหลักการของ World Health Organization (1978: 59-68) อ้างใน พิฑูร สาตราภักย์ (2539: 9) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม 3 ประการ ได้แก่

**1.4.1 ปัจจัยของสิ่งจูงใจ** จากสภาพความเป็นจริงของชาวชนบทจะเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากรหรืออื่นๆ นั้น จะมีเหตุผล 2 ประการ คือ การมองเห็นว่าตนจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไปซึ่งถือเป็นเรื่องของการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ ประการที่สอง การที่ได้รับการบอกกล่าวหรือ ชักชวนจากเพื่อนให้ร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

**1.4.2 ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม** แม้ว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา แต่ก็ไม่อาจจะเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมหรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผลที่คาดหวังไว้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมกันนั้น มิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบแบบแผนลักษณะการทำงาน เงื่อนไขการเข้าร่วม เป็นต้น ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้

1) เปิดโอกาสให้ทุกๆ คน และทุกๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจจะอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือการเข้าร่วมโดยตรง

2) ควรมีเวลากำหนดที่ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของคน

3) กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

**1.4.3 ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม** โดยปกติที่ผ่านมา ในกิจกรรมหนึ่งๆ แม้ว่าประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมแต่ก็ไม่อาจจะกำหนดเป้าหมายวิธีการ หรือ ผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่ขึ้นอยู่กับกำหนัดและการจัดสรรของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่อาจจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

นอกจากนี้ ชูเกียรติ ภัยลี (2536: 31) อ้างใน สันติภาพ วรณเพิ่มกุล (2543: 20) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยทางการสื่อสาร ได้แก่ การ ติดต่อสื่อสารทั้งการสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคล และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สิ่งจูงใจ โอกาส และอำนาจ เป็นต้น

### 1.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลากหลายแขนง ดังได้กล่าวแล้ว ดังนั้น จึงมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมหลายทฤษฎีด้วยกัน กล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

#### 1.5.1 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (theory of social action)

Hay (1951: 127) กล่าวว่าไว้ว่าการมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัย โดยบุคคลผู้มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน น้อยกว่าบุคคลผู้มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง

Parson (1951: 279) อ้างใน เบนจามาต อยู่ประเสริฐ (2544: 302) ได้สร้างทฤษฎีทางสังคมโดยอธิบายการกระทำของมนุษย์ว่าการกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

Reeder (1971) อ้างใน เบนจามาต อยู่ประเสริฐ (2544: 302) ได้รวบรวมกลุ่มของปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำของมนุษย์ทั่วไปเป็นทฤษฎี ซึ่งอธิบายว่า การกระทำทางสังคมประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ในขณะเดียวกัน Reeder ได้ชี้ให้เห็นว่าเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เรียกว่า ความเชื่อหรือความไม่เชื่อ โดยกล่าวว่า การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ความเชื่อที่สืบทอดกันมา ค่านิยม มาตรฐาน นิสัย และขนบธรรมเนียมประเพณี ความคาดหวัง ความผูกพัน แรงเสริม โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน

Weber อ้างใน สโรรัตน์ ตีรรัตน์ (2531: 12) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การกระทำของมนุษย์ (human action) โดยให้คำจำกัดความการกระทำว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งผู้ทำกำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัว และตามแนวความคิดของ Weber ความเข้าใจในระดับความหมายเกิดขึ้นได้ 2 ประการ คือ

- ความหมายส่วนตัวจากการกระทำของบุคคลหนึ่ง สามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรง

- มีการเข้าใจสิ่งเร้า เราสามารถแสดงความรู้สึกรู้สึกออกมาด้วยตัวเราเอง ในการให้เหตุผลซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้ทำ หรือว่าถ้าหากการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้ว อาจจะเข้าใจส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยการอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ด้วยกัน ผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องมีส่วนเห็นด้วยกับแนวทฤษฎี หรือ จุดมุ่งหมายขั้นสูงสุด หรือค่านิยมของผู้ทำ แต่โดยทางสติปัญญาแล้ว เราอาจจะเข้าใจสถานการณ์ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้ อีกนัยการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากผลของการกระตุ้น การเข้าใจแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำ เพราะว่าแรงกระตุ้นนั้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจผู้ทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้น แรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม

Weber กล่าวว่า การกระทำทางสังคมมี 4 ชั้นคือ

1) การกระทำที่มีเหตุผล (*rational*) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2) การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม (*valuable*) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อม การกระทำเช่นนี้มุ่งไปในด้านจริยธรรม ศาสนา และทางศีลธรรม อย่างอื่น เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

3) การกระทำทางประเพณี (*traditional*) เป็นการกระทำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยยึดเอาแบบอย่างที่ทำกันมาตั้งแต่อดีต เป็นหลักในพฤติกรรมกระทำตามประเพณี ไม่คำนึงถึงเหตุผล

4) การกระทำที่แฝงตัวด้วยความเสนาห่า (*affective*) การกระทำแบบนี้คำนึงถึงอารมณ์ และความผูกพันทางจิตระหว่างผู้ทำกับวัตถุที่เป็นตัวกระตุ้น

### 1.5.2 ทฤษฎีการจูงใจ

Maslow (1954: 90) อ้างใน สโรรัตน์ ศิริรัตน์ (2531: 15) ได้เสนอแนวความคิดของการกระทำทางสังคมที่เกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐาน พฤติกรรมของมนุษย์ถูกผลักดันด้วยความต้องการพื้นฐาน (basic needs) ซึ่งซับซ้อนกันมากมาย และความต้องการใดๆ ที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการนั้นก็คงมีอยู่เสมอไป คือ จะมีแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางที่จะบำบัดความต้องการนั้นอยู่เสมอ Maslow เชื่อว่าความต้องการ (needs) ขั้นต้นของมนุษย์ได้รับการบำบัดเพียงพอ คือ มีความพอใจ (satisfaction) ดีแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปก็จะเจริญขึ้นตามลำดับ แต่ถ้าไม่ได้รับสิ่งที่บำบัดความต้องการอย่างเพียงพอ ความต้องการนั้นจะมีอิทธิพลผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา และเป็นเหตุให้ความต้องการขั้นต่อไป เจริญได้ยากอีกด้วย Maslow ได้จัดลำดับพัฒนาการความต้องการของมนุษย์ (human needs) ไว้เป็นขั้นๆ ดังนี้

- 1) ความต้องการทางกาย (physiological need) ถือเป็นความต้องการขั้นแรกสุด
- 2) ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย (safety need)
- 3) ความต้องการทางสังคม (social need) เป็นความต้องการ ความรัก และการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
- 4) ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง (self esteem need) เป็นความต้องการการยกย่องนับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม
- 5) ความต้องการประสบความสำเร็จ (self-actualization need) ต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

### 1.5.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

Second backman (1964: 97) อ้างใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544: 303) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่าบุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไรและในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย

### 1.5.4 ทฤษฎีการสร้างผู้นำ

การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไป ยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader)

ผู้นำพลวัต (dynamic leader) คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ และผู้นำทางไม่ดี คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2544: 304)

ติน ปรัชญพฤทธิ (2528: 642) แบ่งทฤษฎีการสร้างผู้นำออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1) **ทฤษฎีความเป็นผู้แทน** ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และ/หรือถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงาน อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีที่เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งโดยคะแนนลับและการประชุมปรึกษาหารือประจำปี จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมตามนัยทฤษฎีนี้ มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่างๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครรับเลือกตั้งส่วนผู้ตามเป็นเพียง ไม้ประดับเท่านั้น

2) **ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม** ตามแนวความคิดของทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้นทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษ และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

กล่าวโดยสรุปแล้วผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ ทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยคตินั้นเอง

## 2. ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

### 2.1 ความหมายความพึงพอใจ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (1972: 35) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สอดคล้องกับ จันทรานี สงวนนาม (2533: 79) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำของบุคคลที่มีต่องานในทางบวก ความสุขของบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ ทำให้นุคคลเกิดความกระตือรือร้น มีความสุข ความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญ และกำลังใจ มีความผูกพันกับหน่วยงาน มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ทำ และสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ส่งผลต่อถึงความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์กรอีกด้วย

ในขณะที่ เบล่งศรี อังคนินท์ อังใน กิริติ รุ่งแจ้ง 2543: 37 ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่าเป็นความรู้สึกชอบหรือพอใจที่มีต่องานหรือองค์ประกอบและ สิ่งจูงใจในด้านต่างๆ ของงาน และผู้ปฏิบัติงานนั้น ได้รับการตอบสนองความต้องการของเขา ความพอใจอาจจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อกาลเวลาหรือสถานการณ์แวดล้อมอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับ สง่า ภูธรรงค์ (2540: 32-33) กล่าวว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก ที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ แต่สำหรับการศึกษาวิจัยทางการบริหาร มุ่งศึกษาในมิติความพึงพอใจในงาน (job satisfaction) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ เช่น กิติมา ปรีดีติลล (2529: 320) สรุปไว้ว่า ความ พึงพอใจหมายถึงความรู้สึกชอบหรือพอใจที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่างๆ ของงาน และผู้ปฏิบัติงานได้รับการตอบสนองตามความต้องการของเขาได้

การวิจัยครั้งนี้ ความพึงพอใจเป็นทัศนคติอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่ สามารถมองเห็นรูปร่างได้ เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่เป็นสุข เมื่อได้รับการตอบสนองตามความ ต้องการของตนในสิ่งที่ขาดหายไปและเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในการแสดงออกของบุคคลที่มี ผลต่อการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมนั้น

## 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานอย่างมาก กล่าวคือถ้า บุคคลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงย่อมนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เช่น ความ สำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เงินเดือน นโยบาย การบริหาร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้บุคคลากรเกิดความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงานและเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีตามแนวคิดนี้สามารถแสดงได้ด้วย ภาพดังนี้ (Davis, 1951 อ้างใน สมยศ นาวิการ 2521: 155)



ภาพที่ 2.2 ความพึงพอใจที่นำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ที่มา: สมยศ นาวิการ การพัฒนาองค์การและการจูงใจ กรุงเทพมหานคร ดวงกมล 2521

### 2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ

งานการที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

Harrell 1972 อ้างใน ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535: 145-153 กล่าวว่า ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ใช้เป็นเครื่องมือชี้บ่งถึงปัญหาที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานนั้นมี 3 ประการ คือ

**2.3.1 ปัจจัยด้านบุคคล (personal factors)** หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน เพศ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ทัศนคติ อายุ เวลาในการทำงาน การศึกษา เงินเดือน ความสนใจ เป็นต้น

**2.3.2 ปัจจัยด้านงาน (factors in the job)** ได้แก่ ลักษณะงาน ทักษะในการทำงาน ฐานะทางวิชาชีพ ขนาดของหน่วยงาน ความห่างไกลของบ้านและที่ทำงาน สภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

**2.3.3 ปัจจัยด้านการจัดการ (factors controllable by management)** ได้แก่ ความมั่นคงในงาน รายรับ ผลประโยชน์ โอกาสก้าวหน้า อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา ความศรัทธา ในตัวผู้บริหาร การนิเทศงาน เป็นต้น

### 2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ฮารี พันธัมณี (2538: 10) ได้อธิบายทฤษฎีแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ดังนี้

**2.4.1 ทฤษฎีความต้องการความสุขส่วนตัว (Hedonistic Theory)** คณาจารย์จากภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กล่าวถึงทฤษฎีความต้องการความสุขส่วนตัวในเรื่องแรงจูงใจไว้ว่า ในสมัยโบราณเชื่อกันว่ามูลเหตุสำคัญของมนุษย์ที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ก็เพราะใจมนุษย์ต้องการหาความสุขส่วนตัว และพยายามหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด

**2.4.2 ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinctual Theory)** สัญชาตญาณ เป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้

**2.4.3 ทฤษฎีการมีเหตุผล (Cognitive Theory)** ทฤษฎีหลักการมีเหตุผลเป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อมโยงในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลในการมีเหตุผลที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ เพราะบุคคลทุกคนมักจะมีสติปัญญา นอกจากนั้น ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า บุคคลมีอิสระ

ที่จะกระทำพฤติกรรมได้อย่างมีเหตุผล และสามารถตัดสินใจต่อการกระทำต่างๆ ได้ มีความรู้ว่าคุณต้องทำอะไร ประณาสังใจ และควรต้องตัดสินใจในลักษณะใด

**2.4.4 ทฤษฎีแรงขับ (Drive Theory)** โดยปกติแล้วพฤติกรรมและการกระทำต่างๆ ของบุคคลนั้นๆ จะมีส่วนสัมพันธ์กับแรงขับภายในของแต่ละบุคคล แรงขับภายในของแต่ละบุคคลนั้นเป็นภาวะความตึงเครียดนั้นออกไป แรงขับมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ แรงขับภายในร่างกาย และแรงขับภายนอกในร่างกาย หรือแรงขับทฤษฎีภูมิ เป็นแรงขับที่เกิดจากความต้องการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปอันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่สะสมไว้ในแต่ละบุคคล

**2.4.5 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Theory of Need Gratification)** เป็นทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ซึ่งกล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแล้วแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น และความต้องการของมนุษย์นี้มีความหลายอย่างด้วยกัน โดยที่มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นสูงๆ ถ้าความต้องการในขั้นต่ำได้รับการตอบสนองอย่างพึงพอใจเสียก่อน

### 3. ความหมาย และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม

#### 3.1 ความหมายของกลุ่ม

คำว่า “กลุ่ม” มีการให้ความหมายไว้ดังนี้

สุชา จันทรเฒ (2527: 237) และ รัตนวรรณ รุณภัย (2534: 28) กล่าวว่า กลุ่มคือการรวมของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีจุดประสงค์กิจกรรมและมาตรฐานของพฤติกรรมร่วมกัน มีความปรารถนาาร่วมกันในอันที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ตามพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (2524: 19) อังโน บริสุทธิ ไชยทองศรี (2543: 16) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ได้สร้างแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันทางจิตขึ้น กลุ่มหรือหมู่คณะนี้ เป็นองค์กรอย่างหนึ่งทั้งโดยสมาชิกกลุ่มเอง และตามปกติผู้อื่นด้วย ทั้งนี้กลุ่มจะมีพฤติกรรมในแบบเฉพาะของตนเอง

#### 3.2 แนวความคิดในการจัดตั้งกลุ่ม

ลักษณะ สิริรัตน์ (2530: 186) กล่าวว่า การรวมของบุคคลที่มีความสำเร็จและความสนใจตรงกัน หรือร่วมทำกิจกรรมในเวลาและสถานที่เดียวกัน กลุ่มใดที่สามารถดำเนินงานไปได้ดีมีความก้าวหน้า สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ก็ต่อเมื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่มสามารถสนองความต้องการของสมาชิกทุกคนได้มากที่สุด ซึ่งถ้าได้จนกระทั่งเรียกได้ว่า

จุดมุ่งหมายของกลุ่มคือจุดมุ่งหมายของสมาชิก (member) ก็ยังนับว่าดีแต่โดยความเป็นจริงจะไม่มีจุดมุ่งหมายของกลุ่มใดเลยที่จะสนองความต้องการของสมาชิกได้ ทุกคน ดังนั้น สมาชิกส่วนมากที่ตั้งใจทำงานให้กลุ่มจึงมักเป็นพวกที่มีผลประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ส่วนพวกที่ได้รับผลประโยชน์จากจุดมุ่งหมายเพียงเล็กน้อย ก็มักจะไม่ได้ให้ความร่วมมือ หรือให้ความร่วมมืออย่างขอไปที (ถวิล ธาราโกชน 2526: 144)

กลุ่มมิใช่เพียงการที่บุคคลมาอยู่รวมกันเท่านั้นแต่การรวมกลุ่มนั้นจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งสนองต่อความต้องการของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม 2) ผลการดำเนินงานเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคน และ 3) มีการสื่อสารด้วยวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

การพัฒนาของกลุ่มประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นเริ่มต้น เป็นระยะที่สมาชิกรวมตัวพร้อมกันเป็นครั้งแรก

ขั้นที่สอง ขั้นของการขยายความรู้สึกของกลุ่ม

ขั้นที่สาม ขั้นการพัฒนาความผูกพันภายในกลุ่ม

ขั้นที่สี่ ขั้นความรู้สึกลงในความเป็นกลุ่มอย่างเหนียวแน่น

ขั้นที่ห้า ขั้นความเสื่อมโทรมในการให้ความสนใจแก่กลุ่ม

ขั้นที่หก ขั้นแห่งการสิ้นสุดกลุ่ม

วินิจ เกตุขำ และ คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2522: 25) ก็ได้กล่าวถึงสาเหตุของใจที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของมนุษย์ จะมาจากสาเหตุของใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

สาเหตุที่ 1 ความชอบพอกันเป็นส่วนตัวระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง

สาเหตุที่ 2 การถูกชักชวนหรือชักจูงไป

สาเหตุที่ 3 ความพอใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม หรือจุดมุ่งหมายตอบสนอง

อุดมการณ์ของตนเอง

สาเหตุที่ 4 ความพอใจในกิจกรรมของกลุ่ม

สาเหตุที่ 5 ความพอใจที่จะปลูกสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

สาเหตุที่ 6 ความต้องการตอบสนองความรู้สึกทางจิตใจ

### 3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม

สมภพ มานะรังสรรค์ (2525: 118-119) กล่าวว่า มีปัจจัยอย่างน้อย 2 ประการที่มีส่วนกำหนดการเกิดขึ้นและพัฒนาการขององค์กรเกษตร คือ

**3.3.1 ปัจจัยที่ไม่ใช่เศรษฐกิจ** เกี่ยวข้องกับเรื่องของสังคมการเมือง และประเพณีวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งมีผลกำหนดพฤติกรรมในการรวมกลุ่มของมนุษย์

**3.3.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ** เกี่ยวข้องกับเรื่องของการผลิตและการตลาดของผลผลิตเกษตรต่างๆ ที่เกษตรกรผลิตได้

นอกจากนี้ นิภา สุวรรณแสง คูมรสุนทร (2525: 228) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำรงความเป็นกลุ่มอยู่ได้ คือ ความสนใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม จุดมุ่งหมายของการรวมกลุ่ม ความคล้ายคลึงกันของสมาชิก การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม การตัดสินใจร่วม ขนาดของกลุ่ม บรรยากาศในกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม ลักษณะผู้นำ กิจกรรมของกลุ่ม การติดต่อสื่อสาร รางวัลและแรงจูงใจ สอดคล้องกับ จีรพรรณ กาญจนะจิตรา (2528: 263-264) กล่าวถึง การทำงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของบรรดาสมาชิกที่มีอยู่ในกลุ่ม (cohesiveness) การร่วมมือร่วมใจในที่นี้ หมายถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกในกลุ่ม เมื่อกลุ่มได้ตัดสินใจอะไรลงไปแล้ว สมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติตามการตัดสินใจของกลุ่ม กลุ่มซึ่งมีความร่วมมือสูง สมาชิกมีความคล่องตัวในการทำงานออกความคิดเห็น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานได้ผลดี และประสบความสำเร็จ

### 3.4 บทบาทเกี่ยวกับกลุ่ม

เยวพา เดชะคุปต์ และทิสรา แจมมณี (2528: 123-124) กล่าวว่า การที่กลุ่มจะทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับการแสดงบทบาทที่แตกต่างกันของสมาชิก ซึ่งบทบาทต่างๆ นั้นอาจแยกออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

**3.4.1 บทบาทเกี่ยวกับการทำงาน** เป็นบทบาทที่เกี่ยวกับการงานโครงการ หรือปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มกำลังกระทำอยู่ รวมทั้งเรื่องราวที่กลุ่มกำลังอภิปรายถกเถียงกันและจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานด้วย

**3.4.2 บทบาทในการรวมกลุ่ม** หมายถึงบทบาทต่างๆ ที่มีผลทำให้กลุ่มร่วมกันดำเนินการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายต่างๆ ร่วมกันได้จนสำเร็จ

**3.4.3 บทบาทเฉพาะตน** ศึกษาบทบาทของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งถ้ามีมากเกินไปก็อาจลดประสิทธิภาพของกลุ่ม หรือทำให้กลุ่มแยกจากกันได้ ถ้าบทบาทของแต่ละคนไม่ประสานหรือสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

### 3.4 กิจกรรมกลุ่มสตรี

#### 3.4.1 ลักษณะกิจกรรมกลุ่มสตรี

นิตยา นวลศิริ (2534: 118-119) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมกลุ่มสตรีในช่วงที่ผ่านมาว่าเกิดขึ้นในหลาย ๆ ลักษณะดังนี้

- 1) กิจกรรมที่กำหนดมาจากส่วนกลางซึ่งเป็นนโยบายพัฒนาสตรีของ

ประเทศที่จะต้องให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ เช่น การกำหนดให้มีการจัดตั้งและอบรมกลุ่มสตรีในทุกหมู่บ้าน ให้มีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับต่าง ๆ ขึ้น การกำหนดเช่นนี้หากมีวิธีการให้ความรู้ที่ดีและกลุ่มสตรีในท้องถิ่นมีความเข้าใจมีความพร้อมจะไม่เกิดปัญหา แต่ถ้าสตรียังไม่เข้าใจหรือการจัดตั้งกลุ่มสตรีกลุ่มใหม่ซ้ำซ้อนกับกลุ่มเก่าที่มีอยู่เดิมก็จะสร้างปัญหาความแตกแยกให้กับกลุ่มสตรีนั้นได้ ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใดแก่การพัฒนาสตรี

2) กิจกรรมเลียนแบบ เกิดจากกลุ่มได้เห็นสตรีอื่น ๆ ทำแล้วประสบความสำเร็จหรือทำแล้วได้ประโยชน์ จึงคิดอยากจะทำบ้างโดยไม่ได้ดูถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาที่กลุ่มคนประสบ เช่น ต้องการอบรมทักษะอาชีพต่าง ๆ โดยไม่ได้ดูถึงวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือความเป็นไปได้ทางการตลาดของกลุ่มคน กิจกรรมลักษณะนี้เกิดขึ้นมากมายและจบลงด้วยการสูญเสียงบประมาณ เวลา และความรู้สึกรอบข้าง รวมทั้งความมั่นใจของกลุ่มเองที่จะคิดริเริ่มทำกิจกรรมต่อไป

3) กิจกรรมที่เกิดจากความต้องการของกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มประสบปัญหาบางประการหากกลุ่มสามารถทำกิจกรรมที่แก้ปัญหานั้นได้ตรงจุดและลุล่วงไปได้ก็จะทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับประโยชน์ สร้างสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้ต่อเนื่องสืบไปบุคคลรอบข้างทั้งพ่อแม่และผู้นำก็ให้ความเชื่อถือยอมรับ ซึ่งจะต่อเนื่องไปถึงการเปิดโอกาสให้กลุ่มสตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาที่กลุ่มหรือชุมชนประสบอยู่ และหากสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสตรีด้วยแล้วก็จะประสบผลสำเร็จสูง

### 3.4.2 พื้นฐานการพิจารณาเลือกจัดกิจกรรมจากหน้าที่ความรับผิดชอบที่สตรีพึงปฏิบัติซึ่งได้แก่

1) กิจกรรมเพื่อเพิ่มกระบวนการเรียนรู้แก่สตรีเอง ตลอดไปถึงสมาชิกในครอบครัว เช่น จัดกลุ่มเพิ่มพูนการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การเข้ารับการอบรมสัมมนาความรู้ในด้านต่าง ๆ ตลอดถึงการรับข้อมูลข่าวสารที่เข้าสู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปเลือกใช้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ เนื่องจากปัจจุบันมีข้อมูลข่าวสารหลากหลายเข้าสู่ชุมชนทั้งที่เป็นประโยชน์และที่จะทำให้สภาพความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ของตนเองในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลง

2) กิจกรรมเพื่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยของตนเองและสมาชิกในครอบครัวให้มีสุขภาพดีสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3) กิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของครอบครัวและกลุ่ม ซึ่งต้องพิจารณาจากสภาพดินฟ้าอากาศ วัตถุดิบที่มีอยู่ตลอดจนถึงระยะทางความใกล้ไกลของชุมชนกับตลาด

4) กิจกรรมพัฒนาชุมชนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ซึ่งหากกลุ่มสามารถเข้าร่วมได้ในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรมตั้งแต่การคิดหาสาเหตุของปัญหา หาแนวทางแก้ไขปัญหา คิดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและร่วมลงมือทำกิจกรรมดังกล่าวได้น่าจะเป็นบทบาทที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5) กิจกรรมด้านการเมืองการปกครองชุมชน เช่น การร่วมเข้าเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ตลอดจนผู้นำกลุ่มสตรีเพื่อร่วมกับผู้นำกลุ่มบริหารงานพัฒนาชุมชนต่างๆ ขึ้น

6) กิจกรรมด้านการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของชุมชนให้สืบต่อไป

### 3.5 ประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.: 4) และ รัตนวรรณ รุณภัย (2534: 46) ได้กล่าวว่ากลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกที่มีจุดประสงค์ในการเข้าร่วมกลุ่มเหมือนกันเพื่อประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกันในกลุ่ม ย่อมสามารถอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกได้หลายประการ ดังนี้

3.5.1 กลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงความประพฤติ ท่าที ทัศนคติ ของบุคคลไปในทางที่ดีขึ้น

3.5.2 ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้คนถกเถียง อภิปราย แสดงความคิดเห็น เพื่อได้เป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหา ให้ได้ข้อสรุปในการดำเนินงาน

3.5.3 กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำงานร่วมกัน มีประโยชน์และมีพลังมากในการต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการของกลุ่ม

3.5.4 สมาชิกกลุ่มสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งเดิมไม่อาจทำได้โดยลำพังคนใดคนหนึ่ง

3.5.5 สามารถเรียนรู้จากกันและกันระหว่างสมาชิกกลุ่มและรับความรู้จากเจ้าหน้าที่ร่วมกัน

3.5.6 สามารถวางแผนการผลิตและแผนการจำหน่ายผลผลิตหรือแผนการตลาดได้ผลดีกว่าเดิม

3.5.7 กลุ่มจะเป็นแหล่งรับความรู้และดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ จากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคน

3.5.8 กลุ่มจะเป็นองค์กรประชาชนที่เข้มแข็งในการเผยแพร่ความรู้ การให้บริการต่าง ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือเกษตรกรในท้องถิ่น

3.5.9 สามารถขยายกิจกรรมและธุรกิจให้ใหญ่และแพร่หลายมากขึ้น โดยการเชื่อมประสานกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีธุรกิจและจุดประสงค์ร่วมกัน

3.5.10 สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานเกี่ยวข้องต่างๆ ได้ และได้รับความเชื่อถือมากกว่าการดำเนินการโดยเกษตรกรเพียงผู้เดียว

3.5.11 สามารถจัดหาปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลงกว่าปกติ

3.5.12 สามารถจำหน่ายผลิตผลได้ราคาสูงกว่า

#### 4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

##### 4.1 ความหมายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง ภรรยาหรือบุตรหลานหญิงของเกษตรกร ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี และพ้นจากการเป็นสมาชิกวุฒเกษตรกร ได้รวมตัวกันในด้านความคิด กำลังกาย กำลังทรัพย์และจิตใจ เพื่อร่วมกันทำงานช่วยกันแก้ไขปัญหา และปรับปรุงสภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกรในด้านเกษตรกรรมและความเป็นอยู่ ให้มีรายได้ดี สุขภาพอนามัยสมบูรณ์ มีความมั่นคงของชีวิตครอบครัว อันเป็นกำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่จัดตั้งอยู่นั้น ไม่ได้เป็นนิติบุคคลเหมือนกลุ่มเกษตรกร แต่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร (พึงพิศ ดุลยพัชร 2530 : 155)

##### 4.2 ความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 โดยมีนโยบายเน้นหนักเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว โดยการให้บริการวิชาการเทคนิคเกษตรให้แก่เกษตรกรหญิง สตรีชาวนา แม่บ้านเกษตรกร ที่รวมตัวเป็นกลุ่มแบบชั่วคราว แล้วนำความรู้ใช้ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2515 แม่บ้านเกษตรกรที่หมู่บ้านป่าคา อำเภอค้อยสะแกัด จังหวัดเชียงใหม่ ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก นับเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มแรกของประเทศไทย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างชัดเจนและมีนโยบายดำเนินงานที่ครอบคลุมบทบาทของแม่บ้านเกษตรกร โดยสนับสนุนให้มีการดำเนินงานส่งเสริมวิชาการเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้วย นอกเหนือจากการส่งเสริมวิชาการด้านเทคนิคเกษตร

ซึ่งมีผลให้แม่บ้านเกษตรกรได้ปรับปรุงบทบาทของตนเองในการปรับปรุงด้านการประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ของครอบครัวเพิ่มขึ้น

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ขยายวงกว้างขึ้น และเป็นที่รู้จักมากขึ้นในฐานะแกนนำ ในการผลิตอาหารเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหาร และกิจกรรมการนำเอาผลผลิตเกษตรมา ประกอบเป็นอาหารที่มีคุณค่าสำหรับครอบครัว

ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) ได้มีแนวนโยบายที่มุ่งสนับสนุนการแก้ปัญหาการเกษตรของประเทศ ซึ่งเป็นบทบาท โดยตรงของแม่บ้านในการทำกิจกรรมในไร่นา และการนำเอาผลผลิตที่ได้ มาแปรรูปเพื่อเพิ่ม มูลค่าของผลผลิต (ฝ่ายเคหกิจเกษตร 2531ก: 1-2)

#### 4.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตรมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้ (ฝ่ายเคหกิจ 2533: 1)

4.3.1 เพื่อรวมสตรีเกษตรกรที่มีความสนใจร่วมกันเข้าเป็นกลุ่ม เพื่อประกอบ กิจกรรมร่วมกันในด้านเคหกิจเกษตรและด้านการเกษตร

4.3.2 เพื่อให้สตรีเกษตรกรร่วมกันแก้ไขปัญหา ทั้งในด้านสภาพความเป็นอยู่ใน ครอบครัวเกษตรกร ตลอดจนด้านการใช้ผลผลิตให้เกิดประโยชน์

4.3.3 เพื่อรับความรู้และเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดวิชาการ ไปสู่ครอบครัว เกษตรกรในท้องถิ่น

4.3.4 เพื่อให้สตรีเกษตรกรสามารถนำวิชาการที่ได้รับมาปรับปรุงดัดแปลง เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งแก่ครอบครัวและสังคมส่วนรวม

#### 4.4 ระเบียบการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ระเบียบในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีดังนี้ (พึงพิศ ดุลยพัทธ์ ม.ป.ป.: 1)

4.4.1 เป็นภรรยาหรือบุตรหลานหญิงของเกษตรกร ถ้าเป็น โสดต้องมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

4.4.2 ถือความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ จึงไม่เสียค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น แต่หัวหน้าครอบครัวต้องเห็นชอบด้วย

4.4.3 ผู้สมัครต้องกรอกแบบฟอร์มในใบสมัครให้เรียบร้อย ยื่นต่อที่ปรึกษากลุ่ม (ถ้ามี) หรือยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงาน

4.4.4 ผู้สมัครควรมีกิจกรรมเห็นหน้ากันอย่างน้อยหนึ่งทีสัปดาห์ เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การแปรรูปอาหาร การถนอมอาหาร การตัดเย็บเสื้อผ้า ศิลปะประดิษฐ์ หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตรและการพัฒนาครอบครัว

4.4.5 ผู้สมัครต้องจัดหาอุปกรณ์ในการฝึกหัดมาด้วยตนเองเมื่อเข้ารับการอบรม วิชาต่าง ๆ จากทางราชการ และจะต้องเข้ารับการอบรมตามเวลาที่กำหนดให้โดยสม่ำเสมอ

4.4.6 ผู้สมัครทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจทำให้กลุ่มมั่นคง ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาอาชีพและกลุ่มให้ดีขึ้น

4.4.7 ให้ความช่วยเหลือและนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ผู้อื่น

4.4.8 ให้ความร่วมมือกับทางราชการในโอกาสอันสมควร

#### 4.5 องค์กรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

องค์กรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีโครงสร้างและรายละเอียดดังต่อไปนี้  
ฝ่ายเทคนิคเกษตร (2533 : 2- 3 )

4.5.1 ชื่อกลุ่ม ให้ใช้ชื่อว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แล้วตามด้วยชื่อที่สมาชิกกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเอง

4.5.2 โครงสร้าง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประกอบด้วยสตรีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยกว่า 15 คน เข้าเป็นสมาชิก และสมาชิกคัดเลือกคนในกลุ่มขึ้นมา 5 คน เพื่อรับตำแหน่งคณะกรรมการกลุ่มซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และ เภรัญญิก โดยจะอยู่ในตำแหน่งได้ครั้งละ 1 ปี และจะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการทุกๆ ดันปี

#### 4.5.3 คุณสมบัติของสมาชิก

1) ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และพ้นจากภาวะการเป็น  
บุวเกษตรกรแล้ว

2) มีปัญหา ความต้องการ และความสนใจร่วมกัน

3) อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง

#### 4.5.4 บทบาทของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิก

1) หน้าที่ของประธาน

(1) เป็นประธานในการประชุมประจำเดือนและการประชุมพิเศษอื่น ๆ

(2) เป็นประธานกรรมการวางโครงการ

ก. ประชุมหารือเพื่อวางโครงการ

ข. บันทึกกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำตลอดทั้งปี

## ค. จัดสรรงานต่างๆ

- (3) เตรียมเรื่องราวที่จะประชุมล่วงหน้า
- (4) แต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ ถ้าจำเป็น
- (5) ติดต่อประสานงานกับกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (6) ติดต่อปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานและที่ปรึกษาท้องถิ่น
- (7) ช่วยในการจัดทำรายงานประจำปีของกลุ่มแล้วเสนอต่อเจ้าหน้าที่ที่

## ผู้ดำเนินงาน

## 2) หน้าที่ของรองประธาน

- (1) เป็นประธานในที่ประชุมเมื่อประธานไม่อยู่
- (2) ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานตามที่ประธานมอบหมาย
- (3) จัดเตรียมสถานที่ประชุมและร่วมงานกับประธานอย่างใกล้ชิด

## 3) หน้าที่ของเลขานุการ

- (1) จัดรายงานการประชุมทุกครั้ง
- (2) จัดทำทะเบียนรายชื่อ ที่อยู่ และประวัติที่จำเป็นของสมาชิกแต่ละคน
- (3) ทำรายงานจำนวนสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มเมื่อต้นปี (มกราคม)

แจ้งจำนวนสมาชิกที่ลาออกและเข้าใหม่ ตลอดจนกิจกรรมเน้นหนักของสมาชิกแต่ละคนให้ที่ปรึกษาทราบและเสนอเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานต่อไป

(4) รายงานการประชุมครั้งที่แล้ว ให้สมาชิกทราบในการประชุมเพื่อรับรองการประชุมครั้งที่แล้ว

(5) ออกหนังสือเชิญสมาชิก ติดต่อประสานงานและเตรียมสถานที่ในการประชุม

## 4) หน้าที่ของเหรัญญิก

(1) เก็บรักษาเงิน แสดงรายรับ - จ่ายของกลุ่มที่มีขึ้น จากการเสียดสละกำลังทรัพย์หรือจากการหารายได้พิเศษ จากกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกภายในกลุ่ม

(2) ควบคุมการจ่ายเงินของคณะกรรมการ

(3) แสดงรายรับ - จ่ายของกลุ่มให้สมาชิกทราบทุกเดือน

## 5) หน้าที่ของประชาสัมพันธ์

(1) เป็นที่ที่ได้รับมอบหมายให้ไปติดต่อกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ

(2) เป็นผู้ทำเรื่องราวที่เป็นมติของกลุ่ม ติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่ม

(3) แจ้งข่าวและรายงานเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กลุ่มทราบ

(4) เผยแพร่และโฆษณากิจกรรมของกลุ่ม

6) หน้าที่ของสมาชิก

(1) ให้ความร่วมมือในด้านการดำเนินงานต่างๆ แก่กลุ่ม เพื่อให้กลุ่มเกิดความเจริญก้าวหน้า เช่น การวางแผนการจัดกิจกรรมและโครงการ เป็นต้น

(2) นำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและอาชีพของตน เป็นแกนในการกระจายความรู้ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ครอบครัวเกษตรกรเพื่อนบ้าน

(3) เข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกเดือน และเสนอข้อคิดเห็นในการประชุม

#### 4.6 ที่ปรึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ที่ปรึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง บุคคลซึ่งอาจเป็นหญิงหรือชายก็ได้ที่รับผิดชอบในการให้คำแนะนำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จ พิงพิศ ดุลยพัชร (2530: 160-161) โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

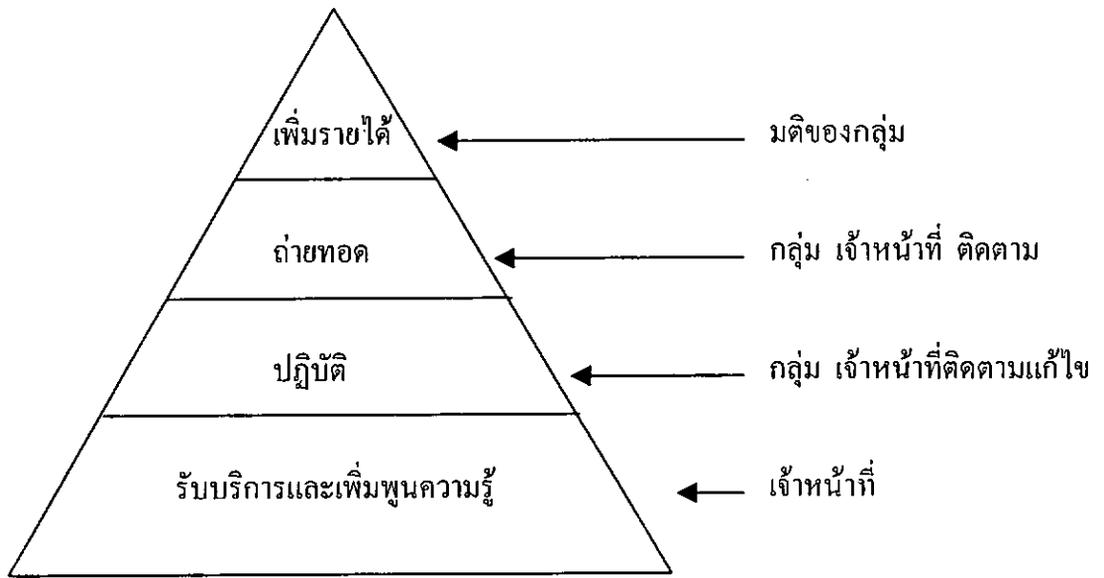
4.6.1 ที่ปรึกษาด้านบริหารและวิชาการ หมายถึง บุคคลในท้องถิ่นนั้นที่สามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก่คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในการดำเนินงานเคหกิจเกษตรและด้านการเกษตร ที่จะนำไปสู่การพัฒนาครอบครัวเกษตรกรรวมทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง ซึ่งอาจประกอบด้วยบุคคล 2 ประเภทคือ

- 1) เจ้าหน้าที่วิชาการของหน่วยงานรัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ
- 2) บุคคลอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ทางด้านวิชาการของรัฐบาลและมีที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ

4.6.2 ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ หมายถึง บุคคลที่ไม่มีที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของกลุ่มแต่มีความสนใจในงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และมีความประสงค์จะสนับสนุนงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

#### 4.7 รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถจำแนกได้เป็นขั้นตอนดังนี้ (ฝ่ายเคหกิจเกษตร 2533d: 4)



ภาพที่ 2.3 รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ที่มา : ฝ่ายพัฒนาไร่นาและสถาบันเกษตรกร ผลงานกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่น  
ภาคกลางปี 2533 ฝ่ายพัฒนาไร่นาและสถาบันเกษตรกร สำนักงานส่งเสริม  
การเกษตรภาคกลาง จังหวัดชัยนาท 2533

ขั้นที่ 1 สตรีเกษตรกรสนใจรวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อรับความรู้ด้าน  
เทคนิคเกษตรและการเกษตร จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ

ขั้นที่ 2 กลุ่มดำเนินการโดยการนำเอาความรู้จากขั้นที่ 1 มาปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา  
ในครอบครัวหรือกลุ่ม เช่น ปัญหาด้านอาหารและโภชนาการ ปัญหาด้านการใช้ผลผลิต ทั้งนี้  
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะคอยแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง

ขั้นที่ 3 กลุ่มและสมาชิกกลุ่มสามารถนำความรู้ที่ได้รับและปฏิบัติได้แล้วนั้น ไป  
ถ่ายทอดต่อให้แก่ครอบครัวเกษตรกรใกล้เคียง ให้มีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติตามได้

ขั้นที่ 4 กลุ่มอาจมีความสามารถจัดกิจกรรมเฉพาะของกลุ่มขึ้นเอง โดยดำเนินการ  
ร่วมกันในรูปโครงการ อาจเป็นโครงการในด้านเพิ่มรายได้ต่าง ๆ หรือโครงการทางสังคมเพื่อ  
ยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของครอบครัวและสังคมเกษตรให้ดียิ่งขึ้น

#### 4.8 ขั้นตอนในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ขั้นตอนในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแบ่งเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

(ฝ่ายเคหกิจเกษตร 2531ข: 3-4)

- ขั้นที่ 1 แม่บ้านเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่ม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน
- ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายซึ่งเป็นที่ยอมรับแล้ว และต้องมีกิจกรรมนำไปสู่เป้าหมายนั้น
- ขั้นที่ 3 พิจารณาหาทางแก้ไขปัญหา หาสาเหตุและแก้ไขปัญหาลำดับความสำคัญ
- ขั้นที่ 4 วางแผนการแก้ไขปัญหา ทำอะไร ที่ไหน ทำอย่างไร ใครทำ ทำเมื่อใด
- ขั้นที่ 5 ดำเนินงานตามแผนที่ตกลงไว้ โดยร่วมมือกันทำ
- ขั้นที่ 6 ประเมินผลการดำเนินงาน โดยกลุ่มและสมาชิกร่วมกัน
- จาก 6 ขั้นตอนดังกล่าวนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือตัวกลุ่ม นั่นคือ คณะกรรมการและสมาชิกต้องรู้บทบาท หน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานกลุ่ม มีความเป็นธรรมชาติ สดชื่น เสียสละ นอกจากนี้ต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดการกลุ่ม ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินงานกลุ่มเป็นอย่างมาก

#### 4.9 กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ (ฝ่ายพัฒนาไร่นาและสถาบันเกษตรกร 2533: 3-4)

##### 4.9.1 ประเภทกิจกรรมการบริหารงานทั่วไปของกลุ่ม

- 1) งานทะเบียน ประกอบด้วยทะเบียนสมาชิกและทะเบียนทรัพย์สิน
- 2) งานการประชุม
- 3) งานการเงินและการบัญชีกลุ่ม
- 4) งานประชาสัมพันธ์
- 5) งานการจัดการวางแผนงาน โครงการและระบบข้อมูล
- 6) งานประสานกิจกรรมและบทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

##### 4.9.2 ประเภทการบริหารงานโครงการและกิจกรรม

- 1) งานรวม เป็นกิจกรรมที่สมาชิกต้องร่วมกันดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมกันปฏิบัติงานและยอมรับวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม
- 2) กิจกรรมส่วนบุคคล เป็นกิจกรรมที่สมาชิกดำเนินการเองภายในครอบครัวโดยใช้พื้นที่หรือการปฏิบัติงานบริเวณบ้าน กิจกรรมที่ทำนั้นเป็นไปตามความต้องการและความสามารถของสมาชิก เป็นการสนับสนุนการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการเพิ่มรายได้

3) กิจกรรมพิเศษ มีลักษณะเฉพาะกิจโดยสมาชิกจะต้องร่วมมือให้ความสนับสนุน

4) กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินการ โดยความเสียสละไม่หวังสิ่งตอบแทน ทั้งนี้เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

#### 4.10 ลักษณะการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.10.1 กิจกรรมทุกประเภทต้องได้รับการอนุมัติจากมติของที่ประชุมใหญ่ โดยมีเสียงสนับสนุนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของสมาชิกทั้งหมด ทั้งนี้ต้องมีแผนงานโครงการชัดเจน จึงจะดำเนินการได้

4.10.2 กำหนดให้มีการประชุมทางการบริหารทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานโครงการและงานแผนปฏิบัติงานของแต่ละเดือน

4.10.3 กรณีมีกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน สามารถเรียกประชุมได้ทันที

4.10.4 การจัดการด้านการประชุมเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ซึ่งจะดำเนินการกันเองระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก โดยมีที่ปรึกษาท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ

#### 4.11 บทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

บทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ถือเป็นแกนกลางในการรับและกระจายความรู้ไปสู่ครอบครัวเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (พิงพิศ ดุลยพัชร 2530: 158-159)

4.11.1 การเพิ่มผลผลิตเกษตร เมื่อมีการยอมรับความสำคัญของแรงงานสตรีในการเกษตรจึงได้มีการสนับสนุนให้ความรู้ทางด้านการเกษตรแก่สตรีเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สามารถนำไปช่วยพ่อบ้านเกษตรกรเพิ่มผลผลิตการเกษตรได้มากยิ่งขึ้นดูแลเก็บรักษาผลผลิตเกษตรหลังการเก็บเกี่ยว

4.11.2 แปรรูปและถนอมอาหารที่ผลิตได้ โดยเฉพาะในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากเกินไป

4.11.3 ด้านธุรกิจเกษตร ได้แก่การจัดระบบการใช้จ่ายของครอบครัวและวางแผนการผลิต

4.11.4 การดูแลความเป็นอยู่ในครอบครัว และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ตลอดจนการช่วยเหลือชุมชนเกษตร โดยให้ความร่วมมือฝ่ายอื่น ๆ

#### 4.12 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นเรื่อยมา

ทั้งนี้บางกลุ่มที่ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้จึงต้องล้มเลิกไปในที่สุด อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาเป็นระยะๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนกลุ่มทั้งสิ้น 20 กลุ่ม และมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 600 คน

## 5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Kaufman (1949: 528) ได้ศึกษาเรื่อง Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities และ Kanchanachitra (1976:42) ได้ศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านชนบท จากผลการศึกษาทั้งสองปรากฏว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในขณะเดียวกัน Beal (1962: 249-256) ได้ศึกษาเรื่อง Addition Hypothesis in Participation Research โดยใช้ตัวแปรคงค่า (static variables) เช่น อายุ อาชีพ ฐานะของครอบครัว และการศึกษา กับตัวแปรไม่คงค่า (dynamic variables) เช่น ความเข้าใจของสมาชิก ความเห็นในการตัดสินใจ และความรู้สึกผิดชอบ จากการศึกษาพบว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

เพทาย วิเศษพจนกิจ (2520: 37-45) ได้ศึกษากลุ่มในโครงการสารภี-ข้าวม่วง พบว่าสมาชิกคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับเงินทุน ความรู้ในการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ และตลาดจำหน่ายผลผลิต ส่วนด้านสังคมสมาชิกคาดหวังจะได้รับประโยชน์เกี่ยวกับเกียรติ ความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกและเจ้าหน้าที่

กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน (2524: 23-24) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของกลุ่มสตรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มสตรี มีดังนี้

- ความสามารถของคณะกรรมการบริหารกลุ่ม
- กิจกรรมต่อเนื่อง หลังจากมีการรวมกลุ่มและทำการฝึกอบรมแล้ว
- การสนับสนุนเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ และผู้นำท้องถิ่น
- การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน
- ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม
- การตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้

และสำหรับ ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มสตรี มีดังนี้

- สมาชิกบางคนไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะต้องประกอบอาชีพและบางคน

อยู่ห่างไกล ทำให้ลำบากในการติดต่อ

- ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการฝึกอบรมหรือเพิ่มพูนความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม
- สมาชิกบางคนไม่มีเงินทุนพอที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้

ประกอบอาชีพ

- การอนุมัติโครงการล่าช้าไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่สมาชิกส่วนใหญ่ว่างจาก

การประกอบอาชีพ

- คณะกรรมการบริหารกลุ่มไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
  - เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนไม่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง
  - สมาชิกกลุ่มไม่มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตได้ จะสามารถจำหน่ายได้ตลอดไป
- ถนัด ม่วงมณี (2526: 40-43) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ

สตรีในงานการศึกษาออกโรงเรียนในท้องที่อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สตรีที่มีอายุน้อยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง มีการแต่งงานแล้ว มีความเข้าใจ และมีความพอใจ มีส่วนร่วมในงานการศึกษาออกโรงเรียนมากกว่าสตรีที่มีลักษณะตรงกันข้าม

อารยา วัฒนกิจ (2526: 79) ได้ศึกษาถึงปัจจัยการเข้าร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่าผู้ปกครองที่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือผู้ที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นประจำอีกทั้งผู้นำท้องถิ่นและผู้ที่มีระดับรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่มีสถานภาพตรงกันข้ามสำหรับปัจจัยด้านอายุ การศึกษา จำนวนบุตร สถานภาพสมรส มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย

จาร์วรรณ เสมอวงศ์ (2528: 14) ศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการผลิตมันสำปะหลัง แนะนำว่า ควรให้มีการจัดการส่งเสริมและฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตลอดจนสตรีเกษตรกรทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ด้านการเกษตร อาทิเช่น ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ของพืชที่ปลูก การใช้ปุ๋ยโดยเฉพาะการทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง การปราบศัตรูพืช ตลอดจนวิธีการปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น ทั้งนี้ควรจะมีการประสานงานร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่รับผิดชอบงานด้านวิชาการ และด้านสถาบันเกษตรกรเพื่อให้วิชาการและด้านสถาบันเกษตรกรเพื่อให้วิชาความรู้ได้ลงสู่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ

กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน (2529: 60-90) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะ กพสม. พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ การได้รับการฝึกอบรมชี้แจง และความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และการดำเนินงานขององค์กรสตรี

อนุภรณ์ สุวรรณเสถียร (2529: 60-62) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสช.ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในโครงการ กสช. ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับตำบล การเป็นกรรมการกลุ่มทางสังคม และประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การติดต่อกับชุมชนภายนอก การรับข่าวสาร และระดับการศึกษา

ภัสรา ศักดิ์สมบูรณ์ (2530: 67-69) ได้ศึกษาเรื่อง การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งของศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า

1. ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการรวมกลุ่ม โดยจัดลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม ความต้องการหรือปัญหาาร่วม ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่มและผู้นำที่ยอมรับ

2. สำหรับปัจจัยที่ทำให้กลุ่มมีกิจกรรมต่อเนื่อง โดยจัดลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของมวลสมาชิก โครงสร้างและบรรยากาศของกลุ่ม การประสานและจัดสรรประโยชน์ และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

ณรงค์ ก้อนสมบัติ (2530: 82) ได้ศึกษาเรื่อง ความร่วมมือของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. อำเภอวาริชภูมิ จำกัด จังหวัดสกลนคร พบว่า สาเหตุที่สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่าย เพราะต้องการเงินปันผลจากการเป็นสมาชิกและยังพบอีกว่า ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความร่วมมือในการดำเนินธุรกิจ ระหว่างสมาชิกที่มีอายุการเป็นสมาชิกมากกับสมาชิกที่มีอายุการเป็นสมาชิกน้อย และ ระหว่างสมาชิกที่มีรายได้น้อยกับสมาชิกที่มีรายได้น้อย

นงกาญจน์ บุณรัตน์ (2531: 91) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง ในจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี ภายใต้โครงการของกรมประชาสงเคราะห์พบว่า จำนวนที่ดินทำกิน ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และ ความถี่ในการรับข่าวสารด้านการเกษตรและการดำรงชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง ส่วนระดับการศึกษานั้น มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ แต่ เพศ อายุ และความถี่ในการติดต่อกับชุมชนเมือง ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

นภพร เชื้อขำ (2531: 74-76) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรเมืองมินบุรี จำกัด พบว่า สมาชิกที่มีการศึกษาสูง มีระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นาน ได้รับข่าวสารมาก มีความเข้าใจในหลักการสหกรณ์มาก และมีความคาดหวังประโยชน์จากทางสหกรณ์มาก จะเข้ามีส่วนร่วมในการส่งเสริม

กิจกรรมด้านต่าง ๆ ของทางสหกรณ์มากกว่าสมาชิกที่มีลักษณะตรงกันข้าม

สโรชรัตน์ ศิริรัตน์ (2531: 73-74) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครอบครัวในกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน บ้านจันทาร ตำบลจันทาร อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจ การได้รับข่าวสาร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการเป็นผู้นำท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน

บัวพันธ์ พรุคทิง และคณะ (2532: 86-87) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ การเสนอความคิดเห็นในที่ประชุม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532: 115) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจ การเป็นผู้นำทั้งนอกและในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม การติดต่อกับผู้นำ และการได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมในชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัย

คำธณ ศรีคำไทย (2534: 61) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชาวกะเหรี่ยงในกิจกรรมของศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา จังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชาวกะเหรี่ยงในกิจกรรมของ ศศช. จังหวัดลำพูน ได้แก่ เพศ ระยะเวลาของบ้านกับ ศศช. ความรู้ความเข้าใจในงาน ศศช. และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ศศช.

กรมการพัฒนาชุมชน ร่วมกับองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (2534: 16) พบว่าการมีส่วนร่วมของสตรีในทางเศรษฐกิจนั้น เป็นการมีส่วนร่วมในระดับฐานะของ “ผู้ผลิต” เนื่องจากการทำนํานั้นมิใช่เป็นเพียงอาชีพหลักของคนไทย เท่านั้นแต่การทำนํานับเป็นวัฒนธรรมของสังคมชนบทด้วย กรรณวิธีการทำนํานั้นมีลักษณะซับซ้อนและเป็นระบบจำเป็นต้องอาศัยแรงงานสตรีในครอบครัวและแรงงานของทุกคนในครอบครัว แม้กระทั่งเพื่อนบ้านในรูปของ “การลงแขก” นอกจากสตรีจะมีส่วนร่วมในการผลิตในอาชีพหลักของครอบครัวแล้ว สตรีในชนบทของจังหวัดลำปางและจังหวัดชัยภูมิยังมีการประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ให้กับครอบครัวร้อยละ 83.9 และร้อยละ 75.7 ตามลำดับ กิจกรรมเสริมรายได้นั้น ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ ทอผ้า รับจ้าง เป็นต้น และยังพบว่ากิจกรรมเสริมเสริมรายได้ที่สตรีทำนํานั้น ส่วนใหญ่ได้ใช้ความรู้ที่บรรพชนได้สั่งสอนอบรมกันมา ส่วนการอบรมอาชีพต่าง ๆ ที่จัดโดยหน่วยงานของรัฐ และเอกชนมีส่วนให้ทำอาชีพเสริมน้อยมาก ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมพัฒนาสตรีดังกล่าวมีส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัวสตรีในชนบทไม่มากนัก

ของใจ สวัสดิพละ (2535: 49-61) ศึกษาบทบาทการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มปรากฏผลดังนี้

1. การประชุมประจำเดือน มีผู้เข้าร่วมประชุมน้อยที่สุด 10 ครั้ง/ปี มากที่สุด 12 ครั้ง/ปี
2. กิจกรรมส่วนบุคคล สมาชิกกลุ่มทั้งหมดทำกิจกรรมเกี่ยวกับพืชและเคหกิจเกษตร ส่วนกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์มีผู้ปฏิบัติร้อยละ 63.3
3. กิจกรรมรวม สมาชิกกลุ่มได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับพืช ร้อยละ 79.4
4. กิจกรรมเกี่ยวกับเคหกิจการเกษตรร้อยละ 63.9 และกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ ร้อยละ 26.7
5. กิจกรรมกลุ่มย่อย สมาชิกกลุ่มร่วมกิจกรรมด้านเคหกิจ ร้อยละ 58.3
6. กิจกรรมด้านพืชร้อยละ 45.6 และกิจกรรมด้านสัตว์ร้อยละ 41.0
7. กิจกรรมพิเศษและสาธารณประโยชน์ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกคนได้ร่วมทำกิจกรรม

พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และคณะ (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันตก : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มเกษตรกรทำสวนลาดใหญ่ ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เสนอผลการศึกษาว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร 3 อันดับ คือ คณะกรรมการ กิจกรรมกลุ่ม และสมาชิก ปัญหาหลักๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่ม ได้แก่ เงินทุนที่มีจำกัด ไม่สามารถขยายธุรกิจของกลุ่ม การขยายตัวภาคอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากภาคเกษตรไปอยู่ในภาคอุตสาหกรรม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มค่อนข้างน้อย สำหรับการพัฒนาการดำเนินงานวางแผนบริหารเงินทุน และการดำเนินธุรกิจ แก่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้สมาชิกทราบอย่างทั่วถึง มีการประชุมคณะกรรมการ สมาชิกเพิ่มขึ้น มีการสนับสนุนจากเอกชนในด้านสินเชื่อ ความยุติธรรมในด้านราคาของผลผลิตและปัจจัยการผลิต และรัฐบาลในด้านโครงการเงินทุน สินเชื่อ ตลาด การประกันราคา ความรู้ การคมนาคม และการติดตามอย่างต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เขวาลักษณ์ มากดี (2538:76-82) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คือ การร่วมประชุมกลุ่มร้อยละ 92.43 การร่วมปฏิบัติงานกลุ่มร้อยละ 81.50 และการร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 79.82

ส่วนปัญหาในการทำกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ การขาดแคลนแหล่งน้ำ เพื่อการเพาะปลูก โรคและแมลงศัตรูพืช รวมทั้งขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่าให้หน่วยงานของรัฐจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และควรมหาตลาดเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

จินตามณี แสงกาญจนวนิช (2538:129-139) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 3 ประเภท คือ การประชุม งานรวม และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินการประชุม งานรวม กิจกรรม สาธารณะประโยชน์ ความพึงพอใจต่อความสามารถ ความรับผิดชอบ และความร่วมมือกันของคณะกรรมการกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ความพึงพอใจของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม ทั้งการประชุม งานรวม และกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ การเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร โดยการเดินทางมาพบยังที่ทำการกลุ่ม บ้านหรือไร่นา แนะนำด้านการเกษตร เคหกิจเกษตร และการจัดการกลุ่ม การจัดหาเอกสารความรู้ให้ การจัดนำไปดูงาน และการจัดฝึกอบรมด้านการเคหกิจเกษตร สำหรับการเปิดรับข่าวสารจากเกษตรตำบล ได้แก่ การเดินทางมาพบยังที่ทำการกลุ่ม บ้านหรือไร่นา การแนะนำด้านการเกษตร เคหกิจ และการจัดการกลุ่ม การจัดนำไปดูงาน การสาธิตด้านการเกษตร และการจัดฝึกอบรมด้านการเกษตร

พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และคณะ (2539:30-31) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จของการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคตะวันตก :ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรางสาตี ตำบลรางสาตี อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สมาชิก รับทราบโดยทั่วกัน 4 กิจกรรม และมีส่วนร่วมมาก 3 กิจกรรม ได้แก่ การได้รับความรู้ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การรับทราบเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางการเกษตร เคหกิจเกษตร สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการบริการด้านความรู้ให้กับสมาชิก เป็นกิจกรรมที่กลุ่ม ดำเนินการได้ตรงกับปัญหา และความต้องการ และเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกมากที่สุด การที่กลุ่ม ประสบความสำเร็จในการดำเนินการนั้น ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญมากต่อการดำเนินงาน กลุ่มให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ กิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความซื่อสัตย์ และความคิดสร้างสรรค์ของประธานคณะกรรมการ การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ ความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โครงการปัจจัยการผลิตและสินเชื่อที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชน แต่การดำเนินงานของกลุ่มก็ยังประสบปัญหาหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านคุณภาพและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูป ขาดแรงงานในการผลิต การมีส่วนร่วมของสมาชิก

## 6. กรอบแนวความคิดในงานวิจัย

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี โดยตัวแปรอิสระมีดังนี้

**6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล** ซึ่งประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

**6.1.1 อายุ** กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ Kaufman (1949: 528) และ Beal (1962: 249-256) พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์อย่างสูงกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ Kanchanachitra (1976: 42) ยังพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วม คือ อายุ

**6.1.2 ระดับการศึกษา** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ บัวพันธ์ พรรคทิง และคณะ (2532: 86-87) นงกาญจน์ บุณรักษ์ (2531: 91) อนุภรณ์ สุวรรณสถิตกร (2529: 60-62) Beal (1962: 249-256) Kaufman (1949: 528) และ Kanchanachitra (1976: 42) พบว่า การศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

**6.1.3 สถานภาพทางการสมรส** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากการศึกษาของ ถนัด ม่วงมณี (2526: 40-43) กล่าวว่า สถานภาพการสมรสมีส่วนร่วมในการศึกษานอกโรงเรียนมากกว่าสตรีที่มีลักษณะตรงข้าม แต่ อารยา วัฒนกิจ (2526: 79) ได้ศึกษาพบว่าสถานภาพทางการสมรสมีผลต่อการมีส่วนร่วมน้อย

**6.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ** ได้แก่ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม รายได้ของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

**6.2.1 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดย นงกาญจน์ บุณรักษ์ (2531 : 91) ได้ศึกษา พบว่า จำนวนที่ดินทำกิน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

**6.2.2 จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ สภาสตรีแห่งชาติฯ (2524: 22) พบว่า แรงงานทุกแรงงานเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มผลผลิต และ กรมการพัฒนาชุมชน ร่วมกับ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (2534:16) พบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีใน

ทางเศรษฐกิจนั้น เป็นการมีส่วนร่วมในระดับฐานะของ “ผู้ผลิต” จำเป็นต้องอาศัยแรงงานสตรีในครอบครัวและแรงงานของทุกคนในครอบครัว แม้กระทั่งเพื่อนบ้านในรูปของ “การลงแขก” นอกจากสตรีจะมีส่วนร่วมในการผลิตในอาชีพหลักของครอบครัวแล้ว สตรีในชนบทของจังหวัดลำปางและจังหวัดชัยภูมิยังมีการประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

**6.2.3 ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ เพทาย วิเศษพจนกิจ (2520: 37-45) สมาชิกคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับเงินทุน การเพิ่มรายได้ และ ภัสรา ศักดิ์สมบูรณ์ (2530: 67-69) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการรวมกลุ่ม ได้แก่ ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม เช่นเดียวกับ ณรงค์ ก้อนสมบัติ (2530: 82) ได้ศึกษาพบว่า สาเหตุที่สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการเงินปันผลที่ได้รับจากกลุ่ม Second backman (1964: 97) อังไฉ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544: 303) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่า บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไรและในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย

**6.2.4 รายได้ของครัวเรือน** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ Kanchanachitra, (1976: 42) พบว่า รายได้เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และ บัวพันธ์ พรรคทอง และคณะ (2532: 86-87) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532: 115) ยังพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

**6.3 ปัจจัยทางสังคม** ได้แก่ สถานภาพภายในกลุ่ม ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ระยะจากบ้านถึงที่ทำกรกลุ่ม ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

**6.3.1 สถานภาพในกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และคณะ (2538: บทคัดย่อ) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน กลุ่มเกษตรกร 3 อันดับ คือ คณะกรรมการ กิจกรรมกลุ่ม และสมาชิก

**6.3.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ นภพร เชื้อจำ (2531: 74-76) พบว่า ระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิก จะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรม ด้านต่าง ๆ มากกว่าสมาชิกที่มีลักษณะตรงข้าม

**6.3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532: 115) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

**6.3.4 ระยะจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ คำรณ ศรีคำไทย (2534: 61) พบว่า ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำงานกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

**6.3.5 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ กองวิจัยและประเมินผลกรมการพัฒนาชุมชน (2529: 60-90) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ การได้รับการฝึกอบรมชี้แจง และความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และการดำเนินการขององค์กรสตรี

**6.3.6 ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ จินตามณี แสงกาญจนวนิช (2538: 129-139) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 3 ประเภท คือ การประชุม งานรวม และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ คือ ความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ความพึงพอใจต่อความสามารถ ความรับผิดชอบ และความร่วมมือกันของคณะกรรมการกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

**6.3.7 ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม** มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาของ จินตามณี แสงกาญจนวนิช (2538: 129-139) ความพึงพอใจของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม มีความพึงพอใจทั้งการประชุม งานรวม และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

**6.3.8 การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** ได้แก่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษา จารุวรรณ เสมอวงศ์ (2528:14) แนะนำว่าควรให้มีการจัดการส่งเสริมและฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งนี้ควรมีการประสานงานร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่รับ รับผิดชอบงานด้านวิชาการ ด้านสถาบันเกษตรกร และด้านสถาบันเกษตรกรเพื่อให้วิชา

ความรู้ได้ลงสู่เกษตรกรอย่างมี ประสิทธิภาพ และ สโรชรัตน์ ศิริรัตน์ (2531: บทคัดย่อ) พบว่า การได้รับข่าวสาร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม นอกจากนี้ จินตามณี แสงกาญจนวนิช (2538: 129-139) ยังพบว่า เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร เกษตรตำบล เดินทางมาพบเกษตรกรยังที่ทำการกลุ่ม บ้านหรือไร่นา เพื่อแนะนำด้านการเกษตร เคหกิจเกษตร และการจัดการกลุ่ม การจัดหาเอกสารความรู้ให้ การจัดนำไปดูงาน และการจัด ฝึกอบรมด้านการเกษตร เคหกิจเกษตร

ตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยศึกษาเฉพาะ 4 กิจกรรม ได้แก่ การประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ และ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ จากผลการวิจัยของ เขาวลัักษณ์ มาดี (2538: 76-82) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คือ การร่วมประชุมกลุ่มร้อยละ 92.43 การร่วมปฏิบัติงานกลุ่มร้อยละ 81.5 และการร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร้อยละ 79.82

### บทที่ 3

## วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูคัจับ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

#### 1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูคัจับ จังหวัดอุดรธานี ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ในปี พ.ศ. 2543 จำนวน 20 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 600 คน

#### 1.2 กลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 20 กลุ่ม จำนวน 600 คน โดยการใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ (Yamane 1973: 1088 อ้างใน จินดา ขลิบทอง 2544: 20)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง  
N = ขนาดของประชากร  
e = ความคาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยอมรับมีความคาดเคลื่อน 5 % จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{600}{1 + 600(0.05)^2} \\ &= 240 \end{aligned}$$

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 240 คน

จากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 20 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีจำนวนสมาชิกไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงใช้การทอนสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้กลุ่มประชากร โดยใช้การเทียบสัดส่วน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (โดยการจับฉลาก) จากกลุ่มประชากรตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและตัวอย่างในการศึกษา

ลำดับที่	ชื่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	จำนวนสมาชิก* (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านตาลเลียน	30	12
2.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโนนไชยพร	31	13
3.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองฆ้อง	22	9
4.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโสกแก	23	9
5.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงน้อย	30	12
6.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงธาตุ	25	10
7.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงบัง	71	28
8.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงหวาย	20	8
9.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองโน	31	13
10.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาหนองทุ่ม	27	11
11.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อเงิน	35	14
12.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงเต็ง	25	10
13.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านขอนแก่น	20	8
14.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเหล่าอ้อย	32	13
15.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหันเทา	54	21
16.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านกุดจับ	25	10
17.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปะโค	36	14
18.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านกาน	20	8
19.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านถิ่น	23	9
20.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านฝาง 5 ใหม่	20	8
<b>รวม</b>		<b>600</b>	<b>240</b>

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี “ทะเบียนกลุ่มแม่บ้านประจำปี 2543” 2543 (อัดสำเนา)

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

### 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งมีทั้งลักษณะคำถามปลายปิด (closed question) และคำถามปลายเปิด (opened-end question) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 9 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ตอนที่ 3 ปัจจัยทางด้านสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ตอนที่ 5 ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม
- ตอนที่ 6 ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม
- ตอนที่ 7 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ตอนที่ 8 ระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- ตอนที่ 9 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

### 2.2 การทดสอบแบบสัมภาษณ์

นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ในส่วน of ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ความพึงพอใจในการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency method) เพื่อหาค่าความสอดคล้องภายใน โดยเลือกวิธี ครอนบาค-อัลฟา (cronbach's alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8046 0.8715 0.8644 0.8492 และ 0.9497 ตามลำดับ และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วจึงใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างต่อไป

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอคูคต จังหวัดอุดรธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน 2544 ถึงวันที่ 8 มกราคม 2545 ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่กำลังเกี่ยวข้าวทำให้การเก็บข้อมูลต้องใช้ระยะเวลาานาน และสามารถรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนทั้งสิ้น 240 คน

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ทำการลงรหัสข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows (statistical package for the social sciences) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) และทำการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงกลุ่ม สถิติที่ใช้ได้แก่ chi-square และหาระดับความสัมพันธ์ โดยใช้ contingency coefficient

#### 4.1 เกณฑ์ในการวัดตัวแปร

**4.1.1 การวัดระดับความรู้การดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร**  
ได้ใช้คะแนนแบ่งกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สมาชิกที่มีคะแนนระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มน้อย และสมาชิกที่มีคะแนนระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มมากกว่าหรือเท่ากับค่าคะแนนเฉลี่ย จัดให้เป็นกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มมาก

**4.1.2 การวัดระดับความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่ม และระดับคะแนนความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม**  
ได้ใช้คะแนนแบ่งกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สมาชิก ที่มีคะแนนระดับความพึงพอใจต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มที่มีความพึงพอใจน้อย และสมาชิกที่มีคะแนนระดับความพึงพอใจมากกว่าหรือเท่ากับค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มที่มีความพึงพอใจมาก

**4.1.3 การวัดระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 กิจกรรม** คือ การประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ได้ใช้คะแนนแบ่งกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สมาชิกที่มี

คะแนนระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ย จัดให้เป็นกลุ่มที่มีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย และสมาชิกที่มีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าหรือเท่ากับค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มที่มีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมาก

#### 4.1.4 การวัดระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้ใช้

คะแนนแบ่งกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สมาชิกที่มีคะแนนระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มที่มีการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรน้อย และสมาชิกที่มีคะแนนการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มที่มีการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรมาก

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี ได้แบ่งผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัจจัยทางด้านสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 5 การพิสูจน์สมมติฐาน

#### ตอนที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 240

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
≤ 40	87	36.3
41 – 50	118	49.2
51 – 60	29	12.1
> 60	6	2.5
$\bar{X} = 42.68$ สูงสุด = 75 ต่ำสุด = 21		
สถานภาพการสมรส		
โสด	6	2.5
แต่งงาน	216	90.0
หม้าย/หย่า	18	7.5

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 240

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา	2	0.8
ไม่เคยเรียนหนังสือ	5	2.1
จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	2	0.84
- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	3	1.26
- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	171	71.3
จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	60	25.0
จบสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	46	19.17
- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	12	5.00
- จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	2	0.83
- จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	2	0.8
อื่นๆ	1	0.40
- ปวช.	1	0.40
- ปวส.		

จากตารางที่ 4.1 ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ทำการศึกษานี้ ปรากฏว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี คือ ร้อยละ 49.2 โดยผู้ที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 21 ปี อายุมากที่สุดคือ 75 ปี และอายุเฉลี่ย 42.68 ปี เป็นผู้ที่แต่งงานแล้ว คือ ร้อยละ 90.0 สำหรับระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คือร้อยละ 71.30 รองลงมา ได้แก่ จบสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 25.0 จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 2.1 ไม่เคยเรียนหนังสือ และจบด้านอื่นๆ จำนวน เท่ากัน ร้อยละ 0.8

## ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางที่ 4.2 พื้นที่ทำการเกษตร

N = 240

พื้นที่ทำการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<b>ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)</b>		
ไม่มี	19	7.9
0.01 – 10.00	138	57.5
10.01 – 20.00	57	23.8
20.01 – 30.00	17	7.1
> 30.00	9	3.7
$\bar{X} = 12.20$ สูงสุด = 70.00 ต่ำสุด = 0.50		
<b>เป็นของตนเอง (ไร่)</b>		
ไม่เป็นของตนเอง	27	10.4
0.01 – 10.00	134	56.6
10.01 – 20.00	57	23.8
20.01 – 30.00	15	6.3
> 30.00	7	2.9
$\bar{X} = 8.77$ สูงสุด = 70.00 ต่ำสุด = 0.50		
<b>เช่าผู้อื่น (ไร่)</b>		
ไม่เช่าผู้อื่น	211	87.9
0.01 – 10.00	25	10.5
10.01 – 20.00	2	0.8
> 20.00	2	0.8
$\bar{X} = 7.81$ สูงสุด = 20.50 ต่ำสุด = 2.00		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 240

พื้นที่ทำการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค่าเช่า (บาท)		
แบ่งครึ่งผลผลิตที่ผลิตได้	2	0.8
≤ 1,000	5	2.1
1,001 – 2,000	13	5.4
> 2,000	9	3.8
$\bar{X} = 2,264.81$ สูงสุด = 6,150 ต่ำสุด = 1,000		

จากตารางที่ 4.2 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตร 0.01 – 10.00 ไร่ คือ ร้อยละ 57.5 โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด 0.50 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 70.0 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.20 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง 0.01 – 10.00 ไร่ คือ ร้อยละ 56.6 โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด 0.50 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 70.0 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 8.77 ไร่ เช่าพื้นที่ผู้อื่นทำการเกษตร 10.01 – 20.00 ไร่ คือ ร้อยละ 10.4 โดยเช่าพื้นที่ผู้อื่นทำการเกษตรน้อยที่สุด 2.00 ไร่ เช่าพื้นที่ผู้อื่นทำการเกษตรมากที่สุด 20.50 ไร่ และเช่าพื้นที่ผู้อื่นทำการเกษตรเฉลี่ย 7.81 ไร่

ตารางที่ 4.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงาน

N = 240

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่เป็นแรงงาน (คน)	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
1	2	0.8
2	66	27.5
3	48	20.0
4	80	33.3
> 4	44	18.4
$\bar{X} = 3.41$ สูงสุด = 10.00 ต่ำสุด = 1.00		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 240

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่เป็นแรงงาน (คน)	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
จำนวนเพศชายในครอบครัว ที่เป็นแรงงาน		
ไม่มี	2	0.8
1	119	49.6
2	82	34.2
3	29	12.1
4	5	2.1
> 4	3	1.3
$\bar{X} = 1.70$ สูงสุด = 7.00 ต่ำสุด = 0		
จำนวนเพศหญิงในครอบครัว ที่เป็นแรงงาน		
1	108	45.0
2	85	35.4
3	36	15.0
4	10	4.2
> 4	1	0.4
$\bar{X} = 1.80$ สูงสุด = 5.00 ต่ำสุด = 1.00		

จากตารางที่ 4.3 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานจำนวน 4 คน คือ ร้อยละ 33.3 โดยจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานน้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 10 คน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานเฉลี่ย 3.41 คน

สำหรับจำนวนเพศชายในครอบครัวที่เป็นแรงงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวน 1 คน คือร้อยละ 49.6 โดยจำนวนเพศชายในครอบครัวที่เป็นแรงงานมากที่สุด 7 คน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานเฉลี่ย 1.70 คน

สำหรับเพศหญิงในครอบครัวที่เป็นแรงงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวน 1 คน คือ ร้อยละ 45.0 โดยเพศหญิงในครอบครัวที่เป็นแรงงาน น้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 5 คน และ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานเฉลี่ย 1.70 คน

ตารางที่ 4.4 ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม

N = 240

ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<b>เงินปันผลค่าหุ้น</b>		
- ไม่ได้ผลตอบแทนจากกลุ่ม	212	88.3
- ได้รับผลตอบแทนจากกลุ่ม	28	11.7
≤ 100	-	-
> 100	28	11.7
$\bar{X}$ = 18.67	MAX = 160.00	MIN = 0
<b>เงินปันผลธุรกิจ</b>		
- ไม่ได้ผลตอบแทนจากกลุ่ม	151	62.9
- ได้รับผลตอบแทนจากกลุ่ม	89	37.1
1 - 1,500	41	17.1
1,501 - 3,000	14	5.8
3,001 - 4,500	16	6.7
> 4,500	18	7.5
$\bar{X}$ = 1,062.99	MAX = 10,000	MIN =
<b>รวมผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มทั้งหมด</b>		
- ไม่ได้ผลตอบแทนจากกลุ่ม	123	51.3
- ได้รับผลตอบแทนจากกลุ่ม	117	48.7
1 - 1,500	69	28.8
1,501 - 3,000	14	5.8
3,001 - 4,500	16	6.7
> 4,500	18	7.5
$\bar{X}$ = 12.20	MAX = 10,000	MIN = 160

จากตารางที่ 4.4 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลตอบแทน จากกลุ่ม คือ ร้อยละ 51.3

ส่วนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่ได้รับผลตอบแทนจากกลุ่ม คือ ร้อยละ 48.8 โดยการเข้าร่วมทำงานกลุ่ม จะได้รับเงินปันผลค่าหุ้นจากการลงทุน ร้อยละ 11.7 ในกรณีที่กลุ่ม มีรายรับจากงานรวมหรือเงินปันผลธุรกิจ ร้อยละ 37.1 และอาจได้รับผลตอบแทนเป็นสิ่งของ อื่นๆ ส่วนใหญ่ได้รับผลตอบแทนจากกลุ่มจำนวน 1-1,500 บาท รองลงมาได้รับผลตอบแทนจาก กลุ่มมากกว่า 4,500 บาท 3,001-4,500 บาท และ 1,501-3,000 บาท ร้อยละ 28.8 ร้อยละ 7.5 ร้อยละ 6.7 และร้อยละ 5.8 ตามลำดับ โดยผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มเฉลี่ย 2,218.8 บาท/ปี

ตารางที่ 4.5 อาชีพหลัก

N = 240

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพในภาคเกษตรกรรม	191	79.6
ทำนา	164	68.3
ทำไร่ (อ้อย , มันสำปะหลัง)	22	9.2
เลี้ยงสัตว์ (โค , กระบือ)	5	2.1
อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม	49	20.4
รับจ้าง (รับจ้างทั่วไป)	32	13.3
ค้าขาย (ขายของชำเบ็ดเตล็ด)	7	2.9
หัตถกรรม (ทอผ้า)	6	2.5
ลูกจ้างชั่วคราวรายเดือนศูนย์ขยายพันธุ์พืช	3	1.3
บริหารงานกลุ่ม	1	0.4

จากตารางที่ 4.5 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักใน ภาคเกษตรกรรม คือ ร้อยละ 79.6 โดยประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 68.3 ร้อยละ 9.2 และร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

ส่วนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม คือ ร้อยละ 20.4 โดยประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย หัตถกรรม ลูกจ้างชั่วคราวรายเดือนศูนย์ขยายพันธุ์พืช และบริหารงานกลุ่ม ร้อยละ 13.3 ร้อยละ 2.9 ร้อยละ 2.5 ร้อยละ 1.3 และร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

## ตารางที่ 4.6 อาชีพพรอง

N = 240

อาชีพพรอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพพรอง	24	10.0
มีอาชีพพรอง 1 อาชีพ	151	62.9
มีอาชีพพรอง 2 อาชีพ	51	21.3
มีอาชีพพรอง 3 อาชีพ	14	5.8
รับจ้าง (รับจ้างทั่วไป)	110	45.8
ทำนา	58	24.2
ทำไร่ (อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วลิสง)	37	15.4
ทำสวน (ผัก พริก ถั่วฝักยาว มะเขือ)	36	15.0
หัตถกรรม (ทอผ้า เย็บกระเป๋า ถักไม้	33	13.8
กวาด ถักผ้าห่ม สานกระติบข้าว ไช)	6	2.5
ค้าขาย (ขายของชำเบ็ดเตล็ด เกลือ ผัก ปลา ลูกชิ้นปิ้ง)	5	2.1
เลี้ยงสัตว์ (โค กระบือ เป็ด ไก่ สุกร ปลา)	2	0.8
ลูกจ้างชั่วคราวรายวันสถานีทดลองข้าว		

จากตารางที่ 4.6 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอาชีพพรองเพียงอาชีพเดียว คือ ร้อยละ 62.9 โดยสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประกอบอาชีพพรอง ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง คือร้อยละ 45.8 รองลงมามีอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน หัตถกรรม ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ และ ลูกจ้างชั่วคราวรายวันสถานีทดลองข้าว ร้อยละ 24.2 ร้อยละ 15.4 ร้อยละ 15.0 ร้อยละ 13.8 ร้อยละ 2.5 ร้อยละ 2.1 และร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

## ตารางที่ 4.7 รายได้จากการประกอบอาชีพ

N = 240

รายได้จากการประกอบอาชีพ (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<b>รายได้จากการประกอบอาชีพ</b>		
<b>ในภาคเกษตรกรรม</b>		
ไม่มีรายได้	9	3.8
1 - 10,000	94	39.2
10,001 - 20,000	53	22.1
20,001 - 30,000	46	19.2
> 30,000	38	15.8
$\bar{X} = 20,008.14$ สูงสุด = 230,120 ต่ำสุด = 1,200		
<b>รายได้จากการประกอบอาชีพ</b>		
<b>นอกภาคเกษตรกรรม</b>		
ไม่มีรายได้	98	0.8
1 - 10,000	105	43.8
10,001 - 20,000	21	8.8
> 20,000	16	6.7
$\bar{X} = 8,873.06$ สูงสุด = 54,000 ต่ำสุด = 400		
<b>รายได้จากการประกอบอาชีพทั้งหมด</b>		
1 - 10,000	61	25.4
10,001 - 20,000	65	27.1
20,001 - 30,000	48	20.0
30,001 - 40,000	30	12.5
> 40,000	36	15.0
$\bar{X} = 24,507.73$ สูงสุด = 230,120 ต่ำสุด = 2,000		

จากตารางที่ 4.7 ในปี พ.ศ. 2543 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีรายได้ ในภาคเกษตรกรรม 1 - 10,000 บาท คือร้อยละ 39.2 โดยรายได้ภายในภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 20,008.14 บาท สำหรับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม 1 - 10,000 บาท คือร้อยละ 43.8 โดยรายได้จากการประกอบ

อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 8,873.06 บาท สำหรับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพทั้งหมด 10,001 – 20,000 บาท คือ ร้อยละ 27.1 โดยรายได้จากการประกอบอาชีพทั้งหมดเฉลี่ย 24,507.73 บาท

### ตอนที่ 3 ปัจจัยทางด้านสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางที่ 4.8 สถานภาพภายในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 240

สถานภาพภายในกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สมาชิก	182	75.8
คณะกรรมการ	16	6.7
ประธาน	11	4.6
เหรัญญิก	9	3.8
รองประธาน	8	3.3
เลขานุการ	7	2.9
ประชาสัมพันธ์	7	2.9

จากตารางที่ 4.8 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม คือ ร้อยละ 75.8 รองลงมาเป็นคณะกรรมการกลุ่ม ประธานกลุ่ม เหรัญญิก รองประธาน เลขานุการ และประชาสัมพันธ์จำนวนเท่ากัน ร้อยละ 6.7 ร้อยละ 4.6 ร้อยละ 3.8 ร้อยละ 3.3 และร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 สาเหตุในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 240

สาเหตุในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<b>สมัครใจเอง เพราะ</b>	<b>184</b>	<b>76.7</b>
ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น	167	69.6
ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	147	61.3
ต้องการทำงานเป็นกลุ่ม	119	49.6
ต้องการความรู้	118	49.2
เห็นด้วยในจุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์ของกลุ่ม	99	42.3
ต้องการผลตอบแทนจากกลุ่ม	80	33.3
เห็นด้วยในกิจกรรมกลุ่ม	79	32.9
ต้องการเพื่อน	72	30.0
<b>ถูกชักชวนให้เข้ากลุ่ม โดย</b>	<b>56</b>	<b>23.3</b>
สมาชิกกลุ่ม	40	16.7
ประธานกลุ่ม	35	14.6
คณะกรรมการกลุ่ม	9	3.8
เกษตรตำบล	7	2.9
เจ้าหน้าที่เคหกิจ	1	0.4
ผู้ใหญ่บ้าน	1	0.4
ผู้อำนวยการโรงเรียน	1	0.4
เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	1	0.4
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	1	0.4

จากตารางที่ 4.9 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่สมัครใจเข้ากลุ่มเอง คือ ร้อยละ 76.7 ส่วนที่เหลือถูกชักชวนให้เข้ากลุ่ม ร้อยละ 23.3

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สมัครใจเข้ากลุ่มเอง ส่วนใหญ่ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น คือ ร้อยละ 69.6 รองลงมาต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต้องการทำงานเป็นกลุ่ม ต้องการความรู้ เห็นด้วยในจุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ต้องการผลตอบแทนจากกลุ่ม เห็นด้วยในกิจกรรมกลุ่มและต้องการเพื่อน ร้อยละ 61.3 ร้อยละ 49.6 ร้อยละ 49.2 ร้อยละ 41.3 ร้อยละ 33.3 ร้อยละ 32.9 และร้อยละ 30.0 ตามลำดับ

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ถูกชักชวนให้เข้ากลุ่ม ส่วนใหญ่ได้รับการชักชวนจากสมาชิกกลุ่ม คือ ร้อยละ 16.7 รองลงมา ได้แก่ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม เกษตรตำบล ผู้อื่นและเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร ร้อยละ 14.6 ร้อยละ 3.8 ร้อยละ 2.9 ร้อยละ 1.7 และร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม

N = 240

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 3	160	66.7
4 – 6	31	12.9
7 – 9	12	5.0
> 9	37	15.4

$\bar{X} = 5.23$  MAX = 20 MIN = 1

จากตารางที่ 4.10 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม 1 – 3 ปี คือ ร้อยละ 66.7 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มมากกว่า 9 ปี 4 – 6 ปี และ 7 – 9 ปี ร้อยละ 15.4 ร้อยละ 12.98 และร้อยละ 5.0 ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 5.23 ปี

ตารางที่ 4.11 การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ

N = 240

การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ (กลุ่ม)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ	99	41.3
เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ 1 กลุ่ม	74	30.8
เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ 2 กลุ่ม	44	18.3
เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ 3 กลุ่ม	23	9.6

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

N = 240

ประเภทกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	99	41.3
เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น*	141	58.7
- กลุ่มออมทรัพย์	71	29.6
- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	53	22.1
- กลุ่มสหกรณ์	40	16.7
- กลุ่มสตรี	38	15.8
- กลุ่มเกษตรทำนา	14	5.8
- กลุ่มแปรรูปอาหาร	6	2.5
- กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาล	5	2.1
- กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง	4	1.7

\* เป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่ม

จากตารางที่ 4.11 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น คือ ร้อยละ 41.3 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นเพียงกลุ่มเดียว 2 กลุ่ม และ 3 กลุ่ม ร้อยละ 30.8 ร้อยละ 18.3 และร้อยละ 9.6 ตามลำดับ

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ คือ ร้อยละ 29.6 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสตรี กลุ่มเกษตรทำนา กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลและกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง ร้อยละ 22.1 ร้อยละ 16.7 ร้อยละ 15.8 ร้อยละ 5.8 ร้อยละ 2.5 ร้อยละ 2.1 และร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม

N = 240

ระยะทางจากบ้านไปยังที่ทำการกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
* 0 – 200	120	50.0
201 – 400	39	16.3
401 – 600	47	19.6
601 – 800	13	5.4
มากกว่า 800	21	8.8

(\* สำหรับระยะทางที่เป็น 0 นั้น เนื่องจากที่ทำการกลุ่มคือ บ้านของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร )  
 $\bar{X} = 333.31$  สูงสุด = 3,000 ต่ำสุด = 0

จากตารางที่ 4.12 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม 0 - 200 เมตร คือ ร้อยละ 50.0 รองลงมา ระยะห่าง 401 – 600 เมตร 201 – 400 เมตร มากกว่า 800 เมตร และ 601 – 800 เมตร ร้อยละ 19.6 ร้อยละ 16.3 ร้อยละ 8.8 และร้อยละ 5.4 ตามลำดับ โดยระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่มเฉลี่ย 333.31 เมตร

ตารางที่ 4.13 การมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 240

ความรู้ในการดำเนินงานกลุ่ม	รู้	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	227	94.6
- กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	220	91.7
- หน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	214	89.2
- จำนวนสมาชิกในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	213	88.8
- จำนวนกรรมการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	186	77.5
- การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกลุ่ม	182	75.8
- ระเบียบการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	120	50.0
- ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกลุ่ม	75	31.3
- ระเบียบการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่ม	64	26.7

จากตารางที่ 4.13 จากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ ร้อยละ 94.6 รองลงมา ได้แก่ ความรู้เรื่องกิจกรรมกลุ่ม จำนวนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกลุ่ม จำนวนกรรมการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ระเบียบการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกลุ่มระเบียบการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่ม ร้อยละ 91.7 ร้อยละ 89.2 ร้อยละ 88.8 ร้อยละ 77.5 ร้อยละ 75.8 ร้อยละ 50.0 ร้อยละ 31.3 ร้อยละ 26.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 240

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 - 4	0	0
5 - 8	1	0.4
9 - 12	9	3.8
13 - 16	124	51.7
17 - 20	106	44.2

$\bar{X} = 16.09$  สูงสุด = 20 ต่ำสุด = 8

จากตารางที่ 4.14 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มในระดับน้อย คือ ร้อยละ 55.8 รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มในระดับมาก ร้อยละ 44.2 โดยระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ยเท่ากับ 16.09 คะแนน

ตารางที่ 4.15 ระดับความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม

ความพึงพอใจ ใน กิจกรรมกลุ่ม	ระดับคะแนนความพึงพอใจ										$\bar{x}$
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. การ ประชุม (N=148)	1 (0.7)	-	-	3 (2.0)	7 (4.7)	9 (6.1)	10 (6.8)	15 (10.1)	8 (5.4)	95 (64.2)	8.88
2. งานรวม (N=120)	-	-	1 (0.8)	1 (0.8)	8 (6.7)	14 (11.7)	6 (5.0)	11 (9.2)	9 (7.5)	70 (58.3)	8.68
3. กิจกรรม พิเศษ (N=29)	-	-	-	-	-	1 (3.4)	-	1 (3.4)	-	27 (93.1)	9.79
4. กิจกรรม สาธารณะ ประโยชน์ (N=148)	1 (0.7)	-	-	3 (2.0)	5 (3.4)	1 (0.7)	7 (4.7)	20 (13.5)	14 (9.5)	97 (65.5)	9.11

จากตารางที่ 4.15 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความพึงพอใจในกิจกรรมพิเศษมากที่สุดค่าเฉลี่ย 9.79 รองลงมาได้แก่ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การประชุม และงานรวม โดยมีค่าเฉลี่ย 9.11 8.88 และ 8.68 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ระดับความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

ความพึงพอใจ ต่อคณะ กรรมการในการ ดำเนินกิจกรรม กลุ่ม	ระดับคะแนนความพึงพอใจ										$\bar{x}$
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. การประชุม (N=148)	-	-	1 (0.7)	1 (0.7)	3 (2.0)	9 (6.1)	13 (8.8)	20 (13.5)	15 (5.4)	86 (58.1)	8.93
2. งานรวม (N=120)	1 (0.8)	-	1 (0.8)	1 (0.8)	7 (5.8)	15 (14.2)	7 (5.8)	17 (11.2)	11 (9.2)	60 (50.0)	8.48
3. กิจกรรม พิเศษ (N=29)	-	-	-	-	-	1 (3.4)	-	-	4 (13.8)	24 (82.8)	9.72
4. กิจกรรม สาธารณะ ประโยชน์ (N=148)	1 (0.7)	-	-	-	2 (1.4)	4 (2.7)	6 (4.1)	23 (15.5)	16 (10.8)	96 (64.9)	9.22

จากตารางที่ 4.16 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมพิเศษมากที่สุดค่าเฉลี่ย 9.72 รองลงมาได้แก่ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ การประชุม และงานรวม โดยมีค่าเฉลี่ย 9.22 8.93 และ 8.48 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมกลุ่ม	ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม										$\bar{X}$
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
<b>1. การประชุม</b>											
1.1 การเสนอ ข้อคิดเห็นในการ ประชุม (N=146)	1 (0.7)	1 (0.7)	5 (3.4)	4 (2.7)	19 (13.0)	6 (4.1)	6 (4.1)	24 (16.4)	16 (11.1)	64 (43.8)	8.10
1.2 การจัด เตรียมสถานที่การ ประชุม (N=140)	6 (4.3)	2 (1.4)	3 (2.2)	1 (0.7)	18 (12.9)	4 (2.9)	8 (5.7)	17 (12.1)	17 (12.1)	64 (45.7)	8.01
<b>2. งานรวม</b>											
2.1 การ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม (N=114)	3 (2.2)	6 (5.3)	3 (2.6)	6 (5.3)	8 (7.0)	5 (4.4)	8 (7.0)	21 (18.4)	10 (8.8)	44 (38.6)	7.65
2.2 การร่วม สละแรงงาน (N=116)	6 (5.2)	2 (1.8)	2 (1.8)	6 (5.2)	4 (3.4)	4 (3.4)	4 (3.4)	7 (6.0)	18 (15.5)	63 (54.3)	8.28
2.3 การให้ยืม วัสดุอุปกรณ์ (N=115)	6 (5.2)	2 (1.7)	3 (2.6)	4 (3.5)	11 (9.6)	-	6 (5.2)	14 (12.2)	7 (6.1)	62 (53.9)	8.06
<b>3. กิจกรรมพิเศษ</b>											
3.1 การ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม (N=27)	-	-	-	-	-	-	2 (7.4)	5 (18.5)	-	20 (74.1)	9.41
3.2 การร่วม สละแรงงาน (N=29)	-	-	-	-	-	-	1 (3.5)	3 (10.3)	2 (6.9)	23 (79.3)	9.62
3.3 การให้ยืม วัสดุอุปกรณ์ (N=29)	-	-	-	1 (3.5)	-	-	-	2 (6.9)	3 (10.3)	23 (79.3)	9.55

(ต่อ)

การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมกลุ่ม	ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม										$\bar{X}$
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
<b>4. กิจกรรม</b>											
<b>สาธารณะประโยชน์</b>											
4.1 การร่วม สละแรงงาน (N=146)	7 (4.8)	1 (0.7)	2 (1.3)	3 (2.1)	7 (4.8)	9 (6.2)	2 (1.3)	8 (5.5)	15 (10.3)	92 (63.0)	8.55
4.2 การร่วม บริจาคเงิน(N=146)	13 (8.9)	2 (1.3)	4 (2.7)	1 (0.7)	8 (5.5)	5 (3.4)	3 (2.1)	11 (7.5)	6 (4.1)	93 (63.8)	8.19
4.3 การ บริจาควัสดุ อุปกรณ์ (N=139)	11 (7.9)	7 (5.0)	2 (1.4)	2 (1.4)	7 (5.0)	6 (4.3)	3 (2.2)	17 (12.3)	5 (3.7)	79 (56.8)	7.93
4.4 การให้ ยืมวัสดุอุปกรณ์ (N=141)	9 (6.4)	5 (3.5)	3 (2.2)	5 (3.5)	7 (5.0)	2 (1.4)	1 (0.7)	8 (5.7)	13 (9.2)	88 (62.4)	8.25
<b>5. อื่นๆ</b>											
5.1 การเผยแพร่ความรู้ให้กับ สมาชิกในกลุ่ม (N=142)	6 (4.2)	3 (2.2)	8 (5.6)	4 (2.8)	9 (6.3)	2 (1.4)	10 (7.1)	12 (8.5)	6 (4.2)	82 (57.7)	8.09
5.2 การเข้า ชมการสาธิต (N=139)	4 (2.9)	4 (2.9)	5 (3.6)	7 (5.0)	11 (7.9)	2 (1.4)	3 (2.2)	14 (10.1)	9 (6.5)	80 (57.5)	8.17
5.3 การเข้า รับการฝึกอบรม (N=141)	5 (3.5)	-	5 (3.5)	2 (1.4)	11 (7.8)	6 (4.3)	8 (5.7)	15 (10.6)	8 (5.7)	81 (57.5)	8.35

จากตารางที่ 4.17 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มทั้ง 5 ประเภท คือ การประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

การประชุม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นในการประชุมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 8.10 รองลงมาได้แก่ การจัดเตรียมสถานที่การประชุม ค่าเฉลี่ย 8.01

งานรวม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการร่วมสละแรงงานมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 8.28 รองลงมาได้แก่ การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ย 8.06 และ 7.65 ตามลำดับ

กิจกรรมพิเศษ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการร่วมสละแรงงานมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 9.62 รองลงมาได้แก่ การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ และการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ย 9.55 และ 9.41 ตามลำดับ

กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการร่วมสละแรงงานมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 8.55 รองลงมาได้แก่ การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ การร่วมบริจาคเงิน และการบริจาควัสดุอุปกรณ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 8.25 8.19 และ 7.93 ตามลำดับ

กิจกรรมอื่นๆ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 8.35 รองลงมา ได้แก่ การเข้าชมการสาธิต และการเผยแพร่ความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ย 8.17 และ 8.09 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การสนับสนุนจาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	ระดับคะแนนการให้ความสนับสนุน										$\bar{X}$
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. การเยี่ยมชมพบ ปะสมาชิกกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกร (N=196)	23 (11.7)	26 (13.3)	14 (7.2)	6 (3.1)	13 (6.6)	7 (3.6)	19 (9.7)	12 (6.1)	4 (2.0)	72 (36.7)	6.29
2. การให้คำแนะนำ ด้านวิชาการ เกษตร / เลหกิจ (N=202)	30 (14.9)	25 (12.4)	19 (9.4)	8 (3.9)	25 (12.4)	3 (1.5)	18 (8.9)	4 (2.0)	17 (8.4)	53 (26.2)	5.71
3. การให้คำแนะนำ ด้านการจัดการ กลุ่ม(N=203)	27 (13.3)	23 (11.3)	20 (9.9)	11 (5.4)	14 (6.9)	5 (2.5)	17 (8.4)	13 (6.4)	7 (3.4)	66 (32.5)	6.02
4. การจัดหาเอกสาร ความรู้ด้านการ เกษตร/เลหกิจ (N=194)	27 (13.6)	30 (15.5)	12 (6.2)	14 (7.3)	17 (8.8)	6 (3.1)	15 (7.8)	10 (5.2)	7 (3.6)	56 (28.9)	5.71
5. การทัศนศึกษา งาน (N=196)	40 (20.4)	28 (14.3)	10 (5.1)	9 (4.6)	18 (9.2)	4 (2.0)	11 (5.6)	23 (11.7)	5 (2.6)	48 (24.5)	5.42
6. การสาริตวิชาการ ด้านการเกษตร/ เลหกิจ (N=200)	39 (19.5)	29 (14.5)	11 (5.5)	7 (3.5)	22 (11.0)	3 (1.5)	10 (5.0)	22 (11.0)	14 (7.0)	43 (21.5)	5.44
7. การฝึกอบรม (N=196)	44 (22.5)	21 (10.7)	13 (6.6)	14 (7.1)	14 (7.1)	5 (2.6)	3 (1.5)	6 (3.1)	22 (11.2)	54 (27.6)	5.55
8. การประสานงาน กับหน่วยงาน อื่นๆ(N=193)	37 (19.2)	25 (12.9)	10 (5.2)	12 (6.2)	6 (3.1)	10 (5.2)	13 (6.7)	16 (8.3)	10 (5.2)	54 (28.0)	5.72
9. การแจกปัจจัยการ ผลิต เช่น พันธุ์ พืช ปุ๋ย เมล็ด พันธุ์ (N=196)	43 (21.9)	22 (11.2)	16 (8.2)	6 (3.1)	21 (10.7)	7 (3.6)	6 (3.1)	12 (6.1)	17 (8.7)	46 (23.4)	5.39

จากตารางที่ 4.18 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในด้านการเยี่ยมชม / พบปะสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 6.29 รองลงมาได้แก่ การให้คำแนะนำด้านการจัดการกลุ่ม ค่าเฉลี่ย 6.02 การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ค่าเฉลี่ย 5.72 การให้คำแนะนำด้านวิชาการเกษตร / เศรษฐกิจเกษตร และการจัดหาเอกสารความรู้ด้านการเกษตร / เศรษฐกิจเกษตร จำนวนเท่ากัน ค่าเฉลี่ย 5.71 การฝึกอบรม ค่าเฉลี่ย 5.55 การสาธิตวิชาการด้านการเกษตร / เศรษฐกิจเกษตร ค่าเฉลี่ย 5.44 การทัศนศึกษาดูงาน ค่าเฉลี่ย 5.42 และการแจกจ่ายการผลิต เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ค่าเฉลี่ย 5.39

#### ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางที่ 4.19 ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 240

ปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- กลุ่มไม่มีเงินทุนเพียงพอในการดำเนินงาน	90	36.0
- กลุ่มไม่มีกิจกรรม	77	30.8
- ไม่มีเวลา	65	26.0
- สมาชิกไม่มีการรวมตัว	64	25.6
- ขัดแย้งกันเองภายในกลุ่ม	57	22.8
- วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานมีราคาแพง	52	20.8
- ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม	51	20.4
- สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ	50	20.0
- ไม่มีปัญหา	42	16.8
- ผลผลิตไม่มีตลาดรองรับ	35	14.0
- สมาชิกขาดความสนใจในกิจกรรมกลุ่ม	35	14.0
- ขาดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรม	30	12.0
- ขาดการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่	28	11.2
- ไม่มีพาหนะในการขนส่งผลิตภัณฑ์กลุ่ม	23	9.2
- ปัญหาความชื้นของวัตถุดิบ	19	7.6

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

N = 240		
ปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- สถานที่ทำการกลุ่มคับแคบ โทรศัทพ์ไม่มีห้องน้ำ	18	7.2
- กิจกรรมกลุ่มใช้เวลานาน/ใช้แรงงานมาก	15	6.0
- ผลผลิตของของกลุ่มจำหน่ายยาก	12	4.8
- ไม่มีที่เก็บวัตถุดิบ	9	3.6
- คณะกรรมการไม่เข้าใจหน้าที่	8	3.2
- ร่างกายไม่แข็งแรง	5	2.0
- ประธานไม่สนใจในกิจกรรมกลุ่ม	5	2.0
- พ่อบ้านไม่เข้าใจ/ไม่สนับสนุน	3	1.2
- ขาดความรู้เรื่องการตลาด/การทำบัญชีกลุ่ม	2	0.8

จากตารางที่ 4.19 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีปัญหาในการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่ม เรื่องไม่มีเงินทุนเพียงพอในการดำเนินงาน คือ ร้อยละ 36.0 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มไม่มีกิจกรรม ร้อยละ 30.8 ไม่มีเวลา ร้อยละ 26.0 สมาชิกไม่มีการรวมตัว ร้อยละ 25.6 ขัดแย้งกันเองภายในกลุ่ม ร้อยละ 22.8 วัตถุดิบในการดำเนินงานมีราคาแพง ร้อยละ 20.8 ขาดวัสดุอุปกรณ์การดำเนินกิจกรรม ร้อยละ 20.4 สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ ร้อยละ 20.0 ไม่มีปัญหา ร้อยละ 16.8 ผลผลิตไม่มีตลาดรองรับ ร้อยละ 14.0 สมาชิกขาดความสนใจในกิจกรรมกลุ่ม ร้อยละ 14.0 ขาดวัตถุดิบในการดำเนินกิจกรรม ร้อยละ 12.0 ขาดการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 11.2 ไม่มีพาหนะในการขนส่งผลิตภัณฑ์กลุ่ม ร้อยละ 9.2 ปัญหาความชื้นของวัตถุดิบ ร้อยละ 7.6 สถานที่ทำการกลุ่มคับแคบ โทรศัทพ์ไม่มีห้องน้ำ ร้อยละ 7.2 กิจกรรมกลุ่มใช้เวลานาน / ใช้แรงงานมาก ร้อยละ 6.0 ผลผลิตของของกลุ่มจำหน่ายยาก ร้อยละ 4.8 ไม่มีที่เก็บวัตถุดิบ ร้อยละ 3.6 คณะกรรมการไม่เข้าใจเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 3.2 ร่างกายไม่แข็งแรง ร้อยละ 2.0 ประธานไม่สนใจในกิจกรรมกลุ่ม ร้อยละ 2.0 พ่อบ้านไม่เข้าใจ/ไม่สนับสนุน ร้อยละ 1.2 ขาดความรู้เรื่องการตลาด / การทำบัญชีกลุ่ม ร้อยละ 0.8

ตารางที่ 4.20 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 240

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมมากขึ้น	88	35.2
- ต้องการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านเงินทุน	75	30.0
- ไม่มีข้อเสนอแนะ	73	29.2
- ต้องการให้กลุ่มจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม	45	18.0
- ต้องการให้กลุ่มมีกิจกรรม	33	13.2
- ต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียน/พบปะมากกว่านี้	31	12.4
- ต้องการให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมเพิ่มรายได้ ให้แก่สมาชิก	28	11.2
- ควรหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	25	10.0
- ต้องการให้กลุ่มพัฒนาด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กลุ่ม	20	8.0
- ต้องการให้มีการปรับปรุงสถานที่ทำการกลุ่ม	19	7.6
- ควรมีการจัดแบ่งหน้าที่และเวลาการทำงานให้เป็นระบบ	13	5.2
- ต้องการให้สมาชิกกลุ่มมีการรวมตัวกันมากขึ้น	9	3.6
- สมาชิกควรร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น	9	3.6
- สมาชิกควรเสนอข้อคิดเห็นบ้าง	6	2.4
- ควรเปลี่ยนประธานกลุ่มใหม่	2	0.8
- คณะกรรมการควรติดตามผลงานของสมาชิกภายในกลุ่มบ้าง	2	0.8
- ควรมีการจัดตั้งกลุ่มใหม่	1	0.4

จากตารางที่ 4.20 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเรื่องต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมมากขึ้น ร้อยละ 35.2 ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านเงินทุน ร้อยละ 30.0 ไม่มีข้อเสนอแนะ ร้อยละ 29.2 ให้กลุ่มจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม ร้อยละ 18.0 ให้กลุ่มมีกิจกรรม ร้อยละ 13.2 ให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียน/พบปะมากกว่านี้ ร้อยละ 12.4 ให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ร้อยละ 11.2 ควรหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ร้อยละ 10.0 ให้กลุ่มพัฒนาด้านการผลิตผลิตภัณฑ์กลุ่ม ร้อยละ 8.0 ให้มีการปรับปรุงสถานที่ทำการกลุ่ม

ร้อยละ 7.6 ควรมีการจัดแบ่งหน้าที่และเวลาการทำงานให้เป็นระบบ ร้อยละ 5.2 ให้สมาชิกกลุ่ม มีการรวมตัวกันมากขึ้น ร้อยละ 3.6 สมาชิกควรร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น ร้อยละ 3.6 สมาชิกควร เสนอข้อคิดเห็นบ้าง ร้อยละ 2.4 ควรเปลี่ยนประธานกลุ่มใหม่ ร้อยละ 0.8 คณะกรรมการควร ติดตามผลงานของสมาชิกภายในกลุ่มบ้าง ร้อยละ 0.8 ควรมีการจัดตั้งกลุ่มใหม่ ร้อยละ 0.4

## ตอนที่ 5 การพิสูจน์สมมติฐาน

ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ตัวแปรอิสระ) และ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ (ตัวแปรตาม)

ตัวแปรอิสระ	การมีส่วนร่วม															
	การประชุม (N = 138)			งานรวม (N = 110)			กิจกรรมพิเศษ (N = 27)			กิจกรรมสาธารณะฯ (N = 136)			กิจกรรมอื่นๆ (N = 135)			
	$\chi^2$	C	C	$\chi^2$	C	C	$\chi^2$	C	C	$\chi^2$	C	C	$\chi^2$	C	C	
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล																
1. อายุ	11.666*	.279	.277	9.161*	.277	1.521	.231	11.058*	.306	13.288*	.299					
2. ระดับการศึกษา	11.609*	.279	.353	15.699*	.380	3.380	.118	12.499*	.290	12.545*	.292					
3. สถานภาพการสมรส	3.9676	.167	.232	6.286*	.222	.090	.137	2.584	.137	2.090	.123					
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ																
1. พื้นที่ทำการเกษตร	5.364	.193	.178	3.586	.178	2.940	.313	6.911	.220	7.443	.229					
2. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน	5.571	.197	.174	3.442	.174	5.897	.423	3.451	.157	15.401*	.320					
3. ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม	1.819	.126	.434	19.515*	.497	8.507*	.198	4.385	.198	2.666	.156					
4. รายได้ครัวเรือน	113.601*	.672	.657	83.567	.707	27.000*	.640	94.261	.640	87.814	.628					

\* ขอมรับสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ปัจจัยทางด้านสังคม	ตัวแปรอิสระ	การมีส่วนร่วม											
		การประชุม		งานรวม		กิจกรรมพิเศษ		กิจกรรมสาธารณะฯ		กิจกรรมอื่นๆ			
		$\chi^2$	C	$\chi^2$	C	$\chi^2$	C	$\chi^2$	C	$\chi^2$	C		
1. สถานภาพภายในกลุ่ม		27.947*	.410	36.934*	.501	6.867	.450	33.922*	.447	343.766*	.453		
2. ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม		20.718*	.361	24.350*	.426	.130	.069	27.126*	.408	18.808*	.350		
3. การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น		1.021	.086	6.843*	.242	1.167	.204	1.137	.091	2.703	.140		
4. ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม		6.219	.208	19.555*	.389	2.268	.2775	15.940*	.324	3.114	.150		
5. ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่ม		5.417	.194	2.164	.139	.048	.042	1.376	.100	3.681	.163		
6. ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม		7.984*	.234	33.007*	.480	8.882	.498	31.865*	.436	17.739*	.341		
7. ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม		10.134*	.262	31.294*	.471	12.243*	.032	41.176*	.482	14.668*	.313		
8. การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร		2.073	.122	31.616*	.472	5.130*	.400	29.092*	.420	12.962*	.296		

\* ขอมรับสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

**สมมติฐานที่ 1** ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

สถานภาพการสมรส มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม

**สมมติฐานที่ 2** ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ

ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม งานรวม และกิจกรรมพิเศษ

รายได้ของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม และกิจกรรมพิเศษ

**สมมติฐานที่ 3** ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า สถานภาพในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมพิเศษ

การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม

ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

ตารางที่ 4.22 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

N = 148

ตัวแปรอิสระ	การมีส่วนร่วม	
	$\chi^2$	C
<b>ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล</b>		
1. อายุ	18.215*	.331
2. ระดับการศึกษา	16.679*	.318
3. สถานภาพการสมรส	6.179*	.200
<b>ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ</b>		
1. พื้นที่ทำการเกษตร	2.051	.117
2. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน	7.682	.222
3. ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม	4.506	.193
4. รายได้ของครัวเรือน	1.050	.084
<b>ปัจจัยทางด้านสังคม</b>		
1. สถานภาพภายในกลุ่ม	3.845*	.159
2. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม	45.073*	.483
3. การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	3.169	.145
4. ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม	10.197*	.254
5. ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม	5.141	.183
6. ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม	55.921*	.524
7. ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม	45.808*	.486
8. การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	40.856*	.465

\* ขอมรับสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน  
เกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพภายในกลุ่ม ระยะเวลาการ  
เป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ความพึงพอใจใน  
การดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

## บทที่ 5

### สรุปการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญที่จำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

#### 1. สรุปการวิจัย

##### 1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และ (4) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

##### 1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ในปี พ.ศ. 2543 จำนวน 20 กลุ่ม โดยมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 600 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 240 คน โดยการใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

##### 1.3 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่ง แบบสัมภาษณ์ออกเป็น 9 ตอนคือ ตอนที่หนึ่ง ข้อมูลพื้นฐานส่วนตัว ตอนที่สอง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ตอนที่สาม ปัจจัยทางด้านสังคม ตอนที่สี่ ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตอนที่ห้า ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ตอนที่หก ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม ตอนที่เจ็ด การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ตอนที่แปด ระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และตอนที่เก้า ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

#### 1.4 การทดสอบแบบสัมพันธภาพ

นำแบบสัมพันธภาพไปทดสอบกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency method) เพื่อหาค่าความสอดคล้องภายใน โดยเลือกวิธีครอนบาค-อัลฟา (Cronbach's alpha) และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วจึงใช้สัมพันธภาพกลุ่มตัวอย่างต่อไป

#### 1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมพันธภาพสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน 2544 ถึงวันที่ 8 มกราคม 2545 สามารถรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนทั้งสิ้น 240 คน

#### 1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows (Statistical Package for the Social Sciences) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ chi-square ทหาระดับความสัมพันธ์ ด้วย contingency coefficient

#### 1.7 การวัดตัวแปรและเกณฑ์การวัด

เกณฑ์ในการจัดกลุ่มความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร ได้แบ่งสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออกเป็นสองกลุ่ม คือ สมาชิกที่มีคะแนนต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มน้อย ส่วนสมาชิกที่มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับค่าคะแนนเฉลี่ยจัดให้เป็นกลุ่มมาก

## 2. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังต่อไปนี้

### 2.1 ข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และ ปัจจัยทางด้านสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 42.68 ปี ส่วนมากแต่งงานแล้ว จบชั้นประถมปีที่ 4 ร้อยละ 71.30 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.20 ไร่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานเฉลี่ยครอบครัวละ 3.41 คน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มเฉลี่ย 2,218.8 บาท เป็นผู้ประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 79.6 รายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 8,873.06 บาท รายได้จากการประกบอาชีพทั้งหมดเฉลี่ย 24,507.73 บาท สถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 75.8 สมัครใจเข้ากลุ่มเอง ร้อยละ 76.7 มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 5.23 ปี เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น 1-3 กลุ่ม ร้อยละ 58.7 และระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่มเฉลี่ย 333.31 เมตร ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีคะแนนเฉลี่ย คือ 16.09 คะแนน ในด้านความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยในระดับมากต่อการประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ สำหรับความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยในระดับมากเกี่ยวกับการประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ สำหรับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีระดับคะแนนการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับมากทางด้านการเยี่ยมเยียน/พบปะเกษตรกร การให้คำแนะนำด้านวิชาการเกษตร/เทคนิคเกษตรและการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ

### 2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ในกิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมอื่นๆ การประชุม และงานรวม ตามลำดับ

### 2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องไม่มีเงินทุนเพียงพอในการดำเนินงาน ไม่มีเวลาสมาชิกไม่มีการรวมตัว มีการขัดแย้งกันเองภายในกลุ่ม วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มมีราคาแพง ขาดอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ และกลุ่มไม่มีกิจกรรม

ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในเรื่องต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมมากขึ้น ต้องการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านเงินทุน ต้องการให้กลุ่มจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม ต้องการให้กลุ่มมีกิจกรรม ต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียน/พบปะเกษตรกรมากกว่านี้ ต้องการให้กลุ่มจัดหากองทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก และควรวาดลาคำรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

#### 2.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

**สมมติฐานที่ 1** ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นดังนี้

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส

**สมมติฐานที่ 2** ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นดังนี้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มรายได้ของครัวเรือน

**สมมติฐานที่ 3** ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นดังนี้

ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ สถานภาพภายในกลุ่ม ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

### 3. อภิปรายผลการวิจัย

เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกิดจากการรวมตัวของสตรีเกษตรกรเพื่อร่วมกันทำงานช่วยแก้ไขปัญหา และปรับปรุงสภาพชีวิตของครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้นแต่ได้เป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรกร เมื่อรวมตัวกันแล้วก็ได้มีการมีส่วนร่วมกัน คือ การประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ

3.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จากผลการศึกษาพบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คือ การประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kaufman (1949: 528) และ Beal (1962: 252) ที่พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์อย่างสูงกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ Kanchanachitra (1976: 42) ยังพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วม คือ อายุ

สำหรับ ระดับการศึกษา พบว่า เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คือ การประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บัวพันธ์ พรรคทิง และคณะ (2532: 86-87) นงกาญจน์ บุรณรักษ์ (2531: 91) อนุภรณ์ สุวรรณศศิกร (2529: 60-62) พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า สถานภาพการสมรส เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม กิจกรรมงานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สมรสแล้วส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมาก จากผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ถนัด ม่วงมณี (2526: 40-43) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการศึกษานอกโรงเรียนในท้องที่อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สตรีที่แต่งงานแล้วมีส่วนร่วมในการศึกษานอกโรงเรียนมากกว่าสตรีที่มีลักษณะตรงกันข้าม

3.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรมการพัฒนาชุมชน ร่วมกับองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (2534: 16) พบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในทางเศรษฐกิจนั้น เป็นการมีส่วนร่วมในระดับฐานะของ “ผู้ผลิต” จำเป็นต้องอาศัยแรงงานสตรีในครอบครัวและแรงงานของทุกคนในครอบครัว แม้กระทั่งเพื่อนบ้านในรูปของ “การลงแขก” นอกจากสตรีจะมีส่วนร่วมในการผลิตในอาหารหลักของครอบครัวแล้ว สตรีในชนบทของจังหวัดลำปางและจังหวัดชัยภูมิยังมีการประกอบกิจกรรมเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

สำหรับ ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม และกิจกรรมพิเศษ จากการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมของ Second bachman (1964: 97) อ่างใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544: 303) บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไรและในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย นอกจากนี้ผลการศึกษาของ

ภัสรา ศักดิ์สมบูรณ์ (2530: 67-69) ได้ศึกษาพบว่าสาเหตุที่สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการเงินปันผลที่ได้รับจากกลุ่ม

สำหรับ รายได้ของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการประชุม และกิจกรรมพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kanchanachitra (1976: 42) บัวพันธ์ พรรคทิง และคณะ (2532: 86-87) พบว่า รายได้เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม นอกจากนี้ผลการศึกษาของ ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532: 115) พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

3.3 ปัจจัยทางด้านสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สถานภาพภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ สอดคล้องกับทฤษฎีความเป็นผู้แทน ของ ดิน ปรัชญพุดธิ์ (2528: 642) ได้กล่าวไว้ว่าผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่างๆ ที่เสนอตัวเข้ามารับสมัครเลือกตั้งส่วนผู้ตามเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น นอกจากนั้น เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544: 304) ได้กล่าวว่า การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าประสงค์

สำหรับ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภพร เชื้อจำ (2531: 74-76) พบว่าระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิกจะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านต่างๆ มากกว่าสมาชิกที่มีลักษณะตรงข้าม

สำหรับ การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ จากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532: 115) พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

สำหรับ ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คำรณ ศรีคำไทย (2534: 61) พบว่า ระยะห่างจากบ้านถึงที่ทำการกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

สำหรับ ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่มและความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม งานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ

จินดาณิ แสงกาญจนวนิช (2538:129-139) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คือความพึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ความพึงพอใจต่อความสามารถ ความรับผิดชอบและร่วมมือของคณะกรรมการกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ จันทราณี สงวนนาม (2533: 79) ได้สรุปว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ ของบุคคลที่มีต่องานในทางบวก ความสุขของบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลเป็นที่ พึงพอใจ ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น มีความสุข ความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญ และ กำลังใจ มีความผูกพันกับหน่วยงานมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ทำ และสิ่งเหล่านี้จะ ส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการทำงานส่งผลต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จของ องค์การอีกด้วย

สำหรับ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมในกิจกรรมงานรวม กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สโรรัตน์ ศิริรัตน์ (2531: 73-74) พบว่า การได้รับข่าวสาร การ ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

#### 4. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการดังนี้

##### 4.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

4.1.1 จากผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้ามามี ส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากกลุ่มมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมอย่างเพียงพอ ได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งได้รับผลตอบแทนจากการเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มสม่ำเสมอ

4.1.2 จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ใน ระดับน้อยในเรื่องต่อไปนี้ ด้านความรู้เกี่ยวกับระเบียบการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่ม ระยะเวลา การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มรวมทั้งทบทวน ข้อบังคับในการจัดตั้งกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการชี้แจง แนะนำ เพิ่มเติม

4.1.3 จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการสนับสนุน จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งภาครัฐและเอกชนน้อย ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ทั้งภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไปหาความรู้ ทั้งทางด้านวิชาการเกษตร/เทคนิคเกษตร การจัดหาเอกสารความรู้เพิ่มเติม การเสริมให้สมาชิก เดินทางไปชมนิทรรศการหรือดูงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ปรับปรุง วิธีการผลิตให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

4.1.4 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ควรให้คำแนะนำหรือจัดหาแหล่งเงินทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อใช้เป็น เงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งสามารถใช้จ่ายเงินทุนได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.1.5 เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกลุ่มมากยิ่งขึ้น มีการประชุมชี้แจงให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของ กลุ่ม รวมทั้งออกเยี่ยมเยียน/พบปะสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อยขึ้น

4.1.6 สำหรับตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะต้องผลิตสินค้าให้มี คุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนบรรจุภัณฑ์ที่ดี สะดวกต่อการใช้ของผู้บริโภค ทั้งนี้เจ้าหน้าที่และ ผู้ที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้ประสานงานจัดการตลาดผลิตภัณฑ์และประชาสัมพันธ์ผลงาน ผลิตภัณฑ์แก่ ตลาดผู้บริโภค โดยใช้สื่อและวิธีการต่างๆ เช่น แผ่นพับ การร่วมงานแสดงสินค้าในที่ต่างๆ เพื่อเผยแพร่สินค้าของกลุ่มให้กว้างขวางและเป็นที่น่าสนใจของผู้บริโภค

## 4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผลการวิจัย สามารถนำไปใช้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

4.2.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรอื่นๆ ซึ่งอาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เช่น การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น ภาวะหนี้สินของ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น

4.2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมเทคนิคเกษตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแนวทางวางแผนส่งเสริม กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม และเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการส่งเสริม รวมทั้งให้ได้มาซึ่งความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก กลุ่มในการสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

บรรณานุกรม

## บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน “บทบาทการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท”  
2534 (อัครสำเนา)
- กรมส่งเสริมการเกษตร “แนวทางการส่งเสริมเคหกิจเกษตรตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร”  
2537 (อัครสำเนา)
- กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร **นโยบายและแนวทางการบริหาร  
งานเกษตร** กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร 2532
- กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน **รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่สนับสนุนและเป็น  
อุปสรรคต่อการดำเนินงานของกลุ่มสตรี** กรุงเทพมหานคร กองวิจัยและประเมินผล  
กรมการพัฒนาชุมชน 2524
- \_\_\_\_\_ **รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีใน  
การพัฒนาชนบท:ศึกษาเฉพาะ กพสม.** กรุงเทพมหานคร กองวิจัยและประเมินผล  
กรมการพัฒนาชุมชน 2529
- กิติมา ปรีดีดิลก **ทฤษฎีการบริหารองค์การ** ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 2529
- กิริติ รุ่งแจ้ง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของสาธาณะสุขอำเภอกับความพึงพอใจใน  
การปฏิบัติงานของหัวหน้าสถานีอนามัยในจังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล 2543
- ขวัญชัย วงศ์นิตกร “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัยในเขต  
หมู่บ้านจัดสรรเขตสะพาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2532
- คำรณ ศรีคำไทย “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวกะเหรี่ยงในกิจกรรมของศูนย์การ  
ศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขาจังหวัดลำพูน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร  
มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2534
- จันทรานี สงวนนาม “คุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียนและ  
ความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา”  
ปริญญาญานิพนธ์การศึกษาคุษฎ์บัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2533

- จารุวรรณ เสมอวงศ์ “บทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการผลิตมันสำปะหลัง  
กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2528
- จินดา ขลิบทอง “หน่วยที่ 1 กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุด  
วิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน้า 19-20 นนทบุรี  
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544
- จินดามณี แสงกาญจนวนิช “ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มของ  
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2538
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา *คู่มือการพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร รุ่งศิลป์การพิมพ์ 2528
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร  
โรงพิมพ์สภาการพิมพ์ 2527
- ณรงค์ ก้อนสมบัติ “ความร่วมมือของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.  
อำเภวาริชภูมิ จำกัด จังหวัดสกลนคร” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2530
- ดิเรก ฤกษ์ห่อ *การทำการเปลี่ยนแปลง: เน้นกระบวนการแพร่กระจายวัฒนธรรม*  
กรุงเทพมหานคร เฉลิมชาญการพิมพ์ 2528
- ดุสิต เวชกิจ “หน่วยที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้  
ชุมชน” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน* หน้า 213-214 นนทบุรี  
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2535
- ดิน ปรัชญพฤกษ์ “หน่วยที่ 11 ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา  
พฤติกรรมมนุษย์ใน* นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2528
- ชูชาติ ม่วงสมจิตร “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของ  
ชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์  
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นงกาญจน์ บุณรักษ์ “คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกระเหรี่ยง ในจังหวัด  
กาญจนบุรีและราชบุรี ภายใต้โครงการของกรมประชาสัมพันธ์” วิทยานิพนธ์  
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2531

- นภพร เชื้อขำ “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรเมืองมีนบุรี จำกัด กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2531
- นิตยา นวลศิริ “การจัดกิจกรรมกลุ่มสตรีเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การอบรมความรู้ความเป็นผู้นำให้แก่สตรีชนบท รุ่นที่ 2 ปี พ.ศ. 2533 โครงการสตรีศึกษา” คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2534
- นิภา สุวรรณแสง ตูมรสุนทร *การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2525
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ “กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน” ใน *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* หน้า 177-194 กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล 2527
- ถวิล ธาราโภชน *จิตวิทยาสังคม* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2526
- ถนัด ม่วงมณี “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในงานการศึกษาอกระบบโรงเรียน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2526
- บริสุทธิ์ ไชยทองศรี “ความต้องการในงานส่งเสริมเด็กพิเศษของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2543
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ “หน่วยที่ 9 การวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน้า 282-293 นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544
- บัวพันธ์ พรรคทิง และคณะ *รายงานการวิจัยเรื่องการเข้าร่วมใน ขบวนการพัฒนาของชาวบ้าน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อาสาศัมคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532
- ปรีชญา เวสารัชช์ *รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร สถาบันคตศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2528
- ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์ *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร สหมิตรออฟเซท 2535
- ฝ่ายเคหกิจเกษตร *รายงานการสัมมนาและอบรมเพิ่มประสิทธิภาพนักวิชาการเคหกิจเกษตรประจำจังหวัด* ฝ่ายเคหกิจ กองพัฒนาการบริหารงาน กรมส่งเสริมการเกษตร 2531

- ฝ่ายเคหกิจเกษตร เอกสารประกอบการฝึกอบรมวิชางานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ฝ่ายเคหกิจ  
กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร 2531จ
- \_\_\_\_\_ . แนวทางการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ฝ่ายเคหกิจ กองพัฒนาการบริหาร  
งานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร 2533ก
- ฝ่ายพัฒนาไร่นาและสถาบันเกษตรกร ผลงานกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นภาคกลางปี  
2533 ฝ่ายพัฒนาไร่นาและสถาบันเกษตรกร สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคกลาง  
จังหวัดชัยนาท 2533
- พิชญ์ สาตราภัย “การมีส่วนร่วมของสตรีทางด้านการเกษตร : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรี ในโครงการ  
กระจายการผลิตชลประทานราษฎรภาคเหนือ โครงการย่อยแม่คำปอง จังหวัดแพร่”  
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2539
- พึงพิศ ดุลยพัชร และคณะ “หน่วยที่ 8-15 สตรีเกษตรกร” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่ว  
ไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร เอเชียเพรส 2530
- \_\_\_\_\_ . “งานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” ฝ่ายเคหกิจ กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร  
กรมส่งเสริมการเกษตร ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และคณะ “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้าน  
เกษตรกรภาคตะวันตก : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มเกษตรกรทำสวนลาดใหญ่ อำเภอเมือง  
จังหวัดสมุทรสงคราม” สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี  
2538
- \_\_\_\_\_ . “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้าน  
เกษตรกรภาคตะวันตก : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำรางสาตี  
ตำบลรางสาตี อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี” สำนักงานส่งเสริมการเกษตร  
ภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี 2539
- เพท่าย วิเศษพจนกิจ “ความคาดหวังประ โยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มของสมาชิกในโครงการสารภี-  
จัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2520
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน  
ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข  
มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร 2527

- ภัสรา ศักดิ์สมบูรณ์ “การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งของศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง จังหวัดอุดรดิตถ์”  
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร  
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2530
- เยาวลักษณ์ มากดี “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน  
 อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2538
- ยูวัฒน์ วุฒิเมธี *การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์  
 ไทยอนุเคราะห์ไทย 2526
- ยองใจ สวัสดิ์พิละ “ศึกษาบทบาทการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมือง  
 ชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต  
 สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2535
- รัตนวรรณ รุณภัย “ชาวชนบทกับการพัฒนา” 2534 (อัดสำเนาเย็บเล่ม)
- ลักขณา ศิริวัฒน์ *จิตวิทยาเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์โอเคียนสโตร์ 2530
- วินิจ เกตุจำ และคมเพชร ฉัตรสุภา *กระบวนการกลุ่ม* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์โอเคียนสโตร์  
 2522
- สมภพ มานะรังสรรค์ *เศรษฐกิจชนบทไทย* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์ 2528
- สมยศ นาวิการ *การพัฒนาองค์การและการจูงใจ* กรุงเทพมหานคร ดวงกมล 2521
- สมศักดิ์ สุขวงศ์ “วนศาสตร์ชุมชน” ใน *เอกสารวิชาการและแนวทางวิชาการเพื่อพัฒนาป่าไม้ของ  
 ไทยในปัจจุบัน* การบรรยายพิเศษทางวิชาการป่าไม้ ประจำปี 2532  
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 2532
- สันติภาพ วรรณเพิ่มพูล “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านโสกโฆมง ในการอนุรักษ์  
 ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามหลัน จังหวัดสระบุรี” วิทยานิพนธ์  
 ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต(วนศาสตร์) ภาควิชาการจัดการป่าไม้ สาขาการจัดการ  
 ป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543
- สง่า สู้ณรงค์ “ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอตาม  
 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และความพึงพอใจของข้าราชการสำนัก  
 งานศึกษาธิการอำเภอในเขตการศึกษา 7” ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต  
 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2540
- สุชา จันท์ธอม “จิตวิทยาทั่วไป” กรุงเทพมหานคร 2527 (อัดสำเนา)

- สุรพล จันทราปัดย์ “หน่วยที่ 13 การนิเทศในการบริหารโครงการส่งเสริมการเกษตร” ใน  
*เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการและการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร* หน้า 193  
 นนทบุรี สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544
- สโรชรัตน์ ศิริรัตน์ “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครอบครัวในกิจกรรม  
 กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านจังหวด ตำบลจังหวด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์  
 ปรัชญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2531
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี “ทะเบียนกลุ่มแม่บ้านประจำปี 2543” 2543 (อัดสำเนา)
- อารยา วัฒนกิจ “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์พัฒนา  
 เด็กเล็กในเขตอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2526
- อนุภรณ์ สุวรรณสิทธิกร “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสช.  
 ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2529
- อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง “คำบรรยายวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน”  
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2522 (อัดสำเนา)
- Beal,G.M. “Additional Hypothesis in Participation” *Rural Sociology* 21(January 1962): 249-256
- Hay, D.G. *Social Participation Individuals in Four Rurals* (Mimeographed) Communities of  
 the Northeast, *Rural Sociology* 1951: 127
- Heider, F. “The Psychological of Interpersonal Relationship” New York: John Wiley & Sons,  
 1958.
- Kanchanachitra, S. “Factors Related to Community Development in Thai Villages” Ithaca,  
 New York: Unpublished Master’s Thesis, Cornell University.1976.
- Kaufman.H.F “Participation Organized Activities” in *Selected Kentucky  
 Localities: Agricultural*, 528 Experiment Station Bulletins, 1949.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก  
แบบสัมภาษณ์

## แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัยเรื่อง เลขที่แบบสัมภาษณ์ □□□1-3

“ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร  
อำเภอคุดจับ จังหวัดอุดรธานี ”

ชื่อ-นามสกุล..... ชื่อกลุ่ม.....

หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอคุดจับ จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย  ลงใน  หรือเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี □□4-5
2. สถานภาพการสมรส □ 6  
 1.โสด  2.แต่งงาน  3.หม้าย\หย่า  4.อื่น ๆ (ระบุ).....
3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่านคือ □ 7  
 1.ไม่เคยเรียนหนังสือ  2.จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ระบุ) .....  
 3.จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4  4.จบสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ระบุ) .....  
 5.อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4. พื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งสิ้น .....ไร่ .....งาน □□□8-10 □ 11  
 เป็นของตนเอง จำนวน.....ไร่.....งาน □□12-13 □ 14  
 เช่า จำนวน.....ไร่.....งาน □□15-16 □ 17  
 ค่าเช่า จำนวน.....บาท/ปี □□□□18-22 □□ 23-24
5. จำนวนแรงงานในครัวเรือนของท่าน จำนวน.....คน □□25-26  
 เป็นชาย จำนวน.....คน □27  
 เป็นหญิง จำนวน.....คน □28

6. ในปี พ.ศ. 2543 (ม.ค.2543 – ธ.ค. 2543) ท่านได้รับผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจ  29  
ที่ได้รับจากกลุ่ม

1. ไม่ได้รับ
2. ได้รับ โดยแบ่งออกเป็น
- |                   |          |                            |
|-------------------|----------|----------------------------|
| เงินปันผลค่าหุ้น  | .....บาท | <input type="text"/> 30-34 |
| เงินปันผลธุรกิจ   | .....บาท | <input type="text"/> 35-39 |
| อื่น ๆ ระบุ ..... | .....บาท | <input type="text"/> 40-44 |
| รวมทั้งสิ้น       | .....บาท | <input type="text"/> 45-49 |

7. คราวเรือนของท่านมีอาชีพหลักคือ (เลือกตอบเพียง 1 คำตอบ)  50

หมายเหตุ อาชีพหลัก คือ อาชีพที่สร้างรายได้สูงสุดให้ท่านในช่วงเดือน ม.ค. 2543 –  
ธ.ค. 2543

- |  |  |
|--|--|
| <input type="radio"/> 1. ทำนา              | <input type="radio"/> 2. ทำสวน ระบุ.....                   |
| <input type="radio"/> 3. ทำไร่ ระบุ.....   | <input type="radio"/> 4. เลี้ยงสัตว์ ระบุ.....             |
| <input type="radio"/> 5. ค้าขาย ระบุ.....  | <input type="radio"/> 6. หัตถกรรม(ทอผ้า, จักรสาน)ระบุ..... |
| <input type="radio"/> 7. รับจ้าง ระบุ..... | <input type="radio"/> 8. อื่น ๆ ระบุ.....                  |

8. คราวเรือนของท่านมีอาชีพรองคือ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)  51-58

หมายเหตุ อาชีพรอง คือ อาชีพที่สร้างรายได้รองลงมาจากอาชีพหลักในช่วงเดือน  
ม.ค. 2543 – ธ.ค. 2543

- |  |  |
|--|--|
| <input type="radio"/> 1. ทำนา              | <input type="radio"/> 2. ทำสวน ระบุ.....                     |
| <input type="radio"/> 3. ทำไร่ ระบุ.....   | <input type="radio"/> 4. เลี้ยงสัตว์ ระบุ.....               |
| <input type="radio"/> 5. ค้าขาย ระบุ.....  | <input type="radio"/> 6. หัตถกรรม (ทอผ้า, จักรสาน) ระบุ..... |
| <input type="radio"/> 7. รับจ้าง ระบุ..... | <input type="radio"/> 8. อื่น ๆ ระบุ.....                    |

9. ในปี พ.ศ. 2543 (ม.ค. 2543 – ธ.ค. 2543) ที่ผ่านมารอบครัวของท่านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเท่าใด

9.1 รายได้จากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม

อาชีพ	ผลผลิตรวม (หน่วย)	ราคาเฉลี่ย (บาท/หน่วย)	รวมเงิน (บาท) /ปี	
1.ทำนา	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 59-63
2.ทำสวน ระบุ 1).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 64-68
2).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 69-73
3.ทำไร่ ระบุ 1).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 74-78
2).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 79-83
4.เลี้ยงสัตว์ ระบุ 1).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 84-88
2).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 89-93
5.อื่น ๆ ระบุ 1).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 94-98
2).....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 99-103
รวมรายได้จากการประกอบอาชีพในภาคการเกษตร			.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 104-108

9.2 รายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม

อาชีพ	ระยะเวลา (เดือน, ปี)	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)	รวมเงิน (บาท) /ปี	
1.ค้าขาย ระบุ .....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 109-113
2.หัตถกรรม ระบุ .....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 114-118
3.รับจ้าง ระบุ .....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 119-123
4.เงินเดือนประจำระบุ .....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 124-128
5.อื่น ๆ ระบุ.....	.....	.....	.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 129-133
รวมรายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร			.....	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 134-139

10. รวมรายได้จากการประกอบอาชีพทั้งหมด ..... บาท 140-145



17. ระยะจากบ้านท่านไปยังที่ทำการกลุ่ม เป็นระยะทางประมาณ .....เมตร 167-170

#### ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ให้เติมเครื่องหมาย  ในวงกลมตามความคิดเห็น

ถูก ผิด

1. สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องเป็นผู้ที่แต่งงานแล้วเท่านั้น 171
2. คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีจำนวนอย่างน้อย 5 คน 172
3. การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้มาจากการเลือกตั้ง 173
4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 15 คน 174
5. คณะกรรมการกลุ่มจะอยู่ในตำแหน่งได้ครั้งละ 2 ปี 175
6. การเก็บรักษาเงินของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นหน้าที่ของற்றுญิก 176
7. เลขานุการมีหน้าที่ในการจัดทำทะเบียนรายชื่อของสมาชิก 178
8. ประธานมีหน้าที่ควบคุมการจ่ายเงินของคณะกรรมการ 179
9. รองประธานปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่ 180
10. หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ เข้าร่วมประชุมประจำเดือนทุกครั้ง 181
11. งานรวม เป็นกิจกรรมที่สมาชิกต้องร่วมกันปฏิบัติและยอมรับวิธีการทำงาน 182
- เป็นกลุ่ม
12. กิจกรรมพิเศษ มีลักษณะเฉพาะกิจโดยสมาชิกจะต้องร่วมมือให้ความสนับสนุน 183
13. กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินงาน 184
- ด้วยความเสียสละไม่หวังสิ่งตอบแทน และเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
14. ประธานกลุ่มเป็นบุคคลสำคัญในการวางโครงการเพื่อการดำเนินงานของกลุ่ม 185
- ตลอดทั้งปี
15. ประธานควรเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 186
16. ประชาสัมพันธ์มีหน้าที่เผยแพร่และโฆษณากิจกรรมของกลุ่ม 187
17. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไม่ต้องเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่ทุกปี 188
18. การประชุมประจำเดือน นั้นคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะประชุม 189
- ชี้แจงเกี่ยวกับผลงานและปัญหาต่าง ๆ ให้สมาชิกทราบ
19. ற்றுญิกทำหน้าที่ออกหนังสือเชิญ เตรียมสถานที่ในการประชุม 190
20. หน้าที่ของประชาสัมพันธ์ คือ แจงและรายงานเรื่องต่าง ๆ ให้กลุ่มทราบ 191

### ตอนที่ 5 ความพึงพอใจกิจกรรมกลุ่ม

ให้เติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางตามความคิดเห็น

ท่านมีความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่มในด้านต่อไปนี้ในระดับใด

( 0 = ไม่มีความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม, 1 = มีความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่มน้อยที่สุด

10 = มีความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่มมากที่สุด )

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1.การประชุม	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 192-193
2.งานรวม												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 194-195
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 196-197
3.กิจกรรมพิเศษ												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 198-199
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 200-201
4.กิจกรรมสาธารณะประโยชน์												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 202-203
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 204-205
5.อื่น ๆ												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 206-207
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 208-209

ตอนที่ 6 ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม (ปี พ.ศ. 2543) ของ  
คณะกรรมการกลุ่ม  
ให้เติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางตามความคิดเห็น

ท่านมีความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการในกิจกรรมต่อไปนี้ในระดับใด  
( 0 = ไม่มีความพึงพอใจในการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการ 1 = มีความพึงพอใจ  
ในการดำเนินงาน กิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่มน้อยที่สุด 10 = มีความพึงพอใจใน  
การดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่มมากที่สุด )

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1.การประชุม	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 210-211
2.งานรวม												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 212-213
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 214-215
3.กิจกรรมพิเศษ												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 216-217
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 218-219
4.กิจกรรมสาธารณะประโยชน์												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 220-221
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 222-223
5.อื่น ๆ												
ระบุ 1) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 224-225
2) .....	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 226-227

ตอนที่ 7 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน

ปี พ.ศ. 2543 (ม.ค.2543 – ธ.ค. 2543)

ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มต่อไปนี้ในระดับใดการประชุม

( 0 = ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม 1 = มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มน้อยที่สุด

10 = มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากที่สุด )

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1.การประชุม												
1.1 การเสนอขอความคิดเห็นในการประชุม												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 228-229
1.2 การจัดเตรียมสถานที่การประชุม												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 230-231
2.งานรวม												
2.1 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 232-233
2.2 การร่วมสละแรงงาน												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 234-235
2.3 การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 236-237
3.กิจกรรมพิเศษ												
3.1 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 238-239
3.2 การร่วมสละแรงงาน												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 240-241
3.3 การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 242-243
4.กิจกรรมสาธารณะ												
4.1 การร่วมสละแรงงาน												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 244-245
4.2 การร่วมบริจาคเงิน												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 246-247
4.3 การบริจาควัสดุอุปกรณ์												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 248-249
4.4 การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 250-251
5.อื่น ๆ												
5.1 การเผยแพร่ความรู้ให้กับสมาชิก ในกลุ่ม												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 252-253
5.2 การเข้าชมการสาธิต												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 254-255
5.3 การเข้ารับการศึกษาอบรม												... <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 256-257

ตอนที่ 8 ระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในปีที่ผ่านมา

(ม.ค. 2543 – ธ.ค. 2543)

ให้เติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางตามความคิดเห็น

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้ในระดับใด

( 0 = ไม่ได้รับการสนับสนุน 1 = ได้รับการสนับสนุนน้อยที่สุด 10 = ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด )

กิจกรรม	ระดับการสนับสนุน											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. การเยี่ยมชม/พบปะเกษตรกร											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 258-259
2. การให้คำแนะนำด้านวิชาการเกษตร / เลหกิจเกษตร											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 260-261
3. การให้คำแนะนำด้านการจัดการกลุ่ม											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 262-263
4. การจัดหาเอกสารความรู้ด้านการเกษตร / เลหกิจเกษตร											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 264-265
5. การทัศนศึกษาดูงาน											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 266-267
6. การสาริตวิชาการด้านการเกษตร / เลหกิจเกษตร											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 268-269
7. การฝึกอบรม											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 270-271
8. การช่วยประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 272-273
9. ปังจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์											...	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 274-275

**ตอนที่ 9 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม**

9.1 ท่านมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้านใดบ้าง

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

9.2 ท่านมีข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้านใดบ้าง

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์  
(...../...../.....)

ภาคผนวก ข  
คู่มือการลงทะเบียนข้อมูลแบบสัมภาษณ์

## คู่มือการลงรหัสแบบสัมภาษณ์

เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร  
อำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี”

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเลือกคำตอบ
	เลขที่แบบสัมภาษณ์	1-3	001-200
<b>ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร</b>			
1	อายุ	4-5	10-60
2	สถานภาพการสมรส	6	1 = โสด 2 = แต่งงาน 3 = หม้าย 4 = อื่น ๆ
3	ระดับการศึกษาสูงสุด	7	1 = ไม่เคยเรียนหนังสือ 2 = จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 3 = จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 4 = จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 5 = จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 6 = จบสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 7 = จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 8 = จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 9 = จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 10 = อื่น ๆ 11 = ปวช. 12 = ปวส.
<b>ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร</b>			
4	พื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งสิ้น	8-10,11	001 - 999 ไร่ , 0-4 งาน
	- เป็นของตนเอง	12-13,14	001 - 999 ไร่ , 0-4 งาน
	- เช่า	15-16,17	001 - 999 ไร่ , 0-4 งาน
	- ค่าเช่า	18-22,23-24	0 - 99,999 บาท , 0-99 ปี

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเลือกคำตอบ
5	จำนวนแรงงานในครอบครัว	25-26	0-20
	- ชาย	27	0-9
	- หญิง	28	0-9
6	ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม	29	1 = ไม่ได้รับ , 2 = ได้รับ
	- ค่าหุ้น	30-34	0 - 99,999 บาท
	- เงินปันผล	35-39	0 - 99,999 บาท
	- อื่น ๆ	40-44	0 - 99,999 บาท
	- รวมทั้งสิ้น	45-49	0 - 99,999 บาท
7	อาชีพหลัก	50	1= ทำนา 2= ทำสวน 3= ทำไร่ 4= เลี้ยงสัตว์ 5= ค้าขาย 6= หัตถกรรม(ทอผ้า จักรสาน) 7= รับจ้าง 8= อื่น ๆ
8	อาชีพรอง	51-58	1= ทำนา 2= ทำสวน 3= ทำไร่ 4= เลี้ยงสัตว์ 5= ค้าขาย 6= หัตถกรรม(ทอผ้า จักรสาน) 7= รับจ้าง 8= อื่น ๆ

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเลือกคำตอบ
9	รายได้จากการประกอบอาชีพ		
	9.1 ในภาคเกษตรกรรม		
	- ทำนา	59-63	0 - 99,999 บาท
		64-68	0 - 99,999 บาท
	- ทำสวน	69-73	0 - 99,999 บาท
		74-78	0 - 99,999 บาท
	- ทำไร่	79-83	0 - 99,999 บาท
		84-88	0 - 999,999 บาท
	- เลี้ยงสัตว์	89-93	
		94-98	
	- อื่น ๆ	99-103	
	<b>รวมรายได้ทั้งหมด</b>	<b>104-108</b>	
	9.2 นอกภาคเกษตรกรรม	109-113	
	- ค้าขาย	114-118	0 - 99,999 บาท
- หัตถกรรม	119-123	0 - 99,999 บาท	
- รับจ้าง	124-128	0 - 99,999 บาท	
- เงินเดือนประจำ	129-133	0 - 99,999 บาท	
- อื่น	134-139	0 - 99,999 บาท	
<b>รวมรายได้ทั้งหมด</b>	<b>140-145</b>	<b>0 - 999,999 บาท</b>	
10	รวมรายได้จากการประกอบอาชีพทั้ง ในภาคการเกษตรและนอกภาคการ เกษตร	140-145	0 - 999,999 บาท

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเลือกคำตอบ
<b>ตอนที่ 3</b> ปัจจัยทางด้านสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร			
11	สถานภาพภายในกลุ่ม	146	1= ประธาน 2= รองประธาน 3= เลขานุการ 4= เภรัญญิก 5= ประชาสัมพันธ์ 6= สมาชิก
12	สาเหตุที่สำคัญที่สุดในการเข้าร่วม กลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร	147	1= สมัครใจเอง 2= ถูกชักชวนให้เข้ากลุ่ม
13	สมัครใจเอง	148-156	1= ฟังพอใจจุดมุ่งหมายของ กลุ่ม 2= ฟังพอใจกิจกรรมของกลุ่ม 3= ฟังพอใจสมาชิกกลุ่ม 4= ต้องการความรู้ 5= ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ 6= อื่น ๆ
14	ถูกชักชวนให้เข้ากลุ่ม	157-162	1= ประธานกลุ่ม 2= คณะกรรมการกลุ่ม 3= สมาชิกกลุ่ม 4= เจ้าหน้าที่เทคนิคเกษตร 5= เกษตรตำบล 6= อื่น ๆ
15	ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกร	163-164	0 - 30 ปี
16	การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ นอกจาก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	165	1 = ไม่เป็น 2 = เป็น
	จำนวนที่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ	166	

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเลือกคำตอบ
17	ระยะทางจากบ้านมายังที่ทำการกลุ่ม	167-170	0 – 999 เมตร
<b>ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร</b>			
	ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของ กลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร		
	คำถามที่ 1	171	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 2	172	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 3	173	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 4	174	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 5	175	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 6	176	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 7	178	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 8	179	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 9	180	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 10	181	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 11	182	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 12	183	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 13	184	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 14	185	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 15	186	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 16	187	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 17	188	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 18	189	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 19	190	1 = ถูก , 2 = ผิด
	คำถามที่ 20	191	1 = ถูก , 2 = ผิด

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเลือกคำตอบ
<b>ตอนที่ 5 ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม</b>			
	ความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม 1.การประชุม 2.งานรวม 3.กิจกรรมพิเศษ 4.กิจกรรมสาธารณประโยชน์ 5.อื่น ๆ	192-193 194-195 196-197 198-199 200-201 202-203 204-205 206-207 208-209	0 = ไม่พึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม 1 = พึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม น้อยที่สุด 10 = พึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม มากที่สุด
<b>ตอนที่ 6 ความพึงพอใจในการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม</b>			
	ความพึงพอใจในการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มของคณะกรรมการกลุ่ม 1.การประชุม 2.งานรวม 3.กิจกรรมพิเศษ 4.กิจกรรมสาธารณประโยชน์ 5.อื่น ๆ	201-211 212-213 214-215 216-217 218-219 220-221 222-223 224-225 226-227	0 = ไม่พึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม 1 = พึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม น้อยที่สุด 10 = พึงพอใจต่อคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มากที่สุด

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเล็อกคำตอบ
<b>ตอนที่ 7 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร</b>			
	1.การประชุม		
	1.1 การเสนอข้อคิดเห็นในการประชุม	228-229	
	1.2 การจัดเตรียมสถานที่การประชุม	230-231	
	2.งานรวม		
	2.1 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	232-233 234-235	
	2.2 การร่วมสละแรงงาน	236-237	
	2.3 การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์		
	3.กิจกรรมพิเศษ	238-239	
	3.1 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	240-241 242-243	
	3.2 การร่วมสละแรงงาน		
	3.3 การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์	244-245	
	4.กิจกรรมสาธารณะประโยชน์	246-247	
	4.1 การร่วมสละแรงงาน	248-249	
	4.2 การร่วมบริจาคเงิน	250-251	
	4.3 การบริจาควัสดุอุปกรณ์		
	4.4 การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์	252-253	
	5.กิจกรรมอื่นๆ		
	5.1 การเผยแพร่ความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม	254-255 256-257	
	5.2 การเข้าชมการสาธิต		
	5.3 การเข้ารับการฝึกอบรม		

ลำดับ ที่	รายละเอียดข้อความ	ตำแหน่ง ของข้อมูล	ตัวเลือกคำตอบ
<b>ตอนที่ 8 ระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร</b>			
	<b>สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการ เกษตร</b>		
	คำถามที่ 1	258-259	0 = ไม่ได้รับการสนับสนุน
	คำถามที่ 2	260-261	1 = ได้รับการสนับสนุนน้อย
	คำถามที่ 3	262-263	ที่สุด
	คำถามที่ 4	264-265	10 = ได้รับการสนับสนุนมาก
	คำถามที่ 5	266-267	ที่สุด
	คำถามที่ 6	268-269	
	คำถามที่ 7	270-271	
	คำถามที่ 8	272-273	
	คำถามที่ 9	274-275	

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย	นางสาวกรณิศ เชื้อศิริถาวร
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2520
การศึกษา	2542 ปริญญาตรีสาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่ง	ลูกจ้างชั่วคราวรายวัน โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าพันดอน - ปะโค อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานป่าไม้เขตอุดรธานี 79 ถนนศรีสุข ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000